

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

HELYZETELEMZÉS

5 BUDAPEST HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

[VISSZA A KEZDŐLAPRA](#)

2011. DECEMBER

TARTALOMJEGYZÉK

5.	BUDAPEST HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA.....	54
5.1.	OKTATÁS, NEVELÉS.....	54
5.2.	EGÉSZSÉGÜGY	58
5.3.	GONDOZÁS	60
5.4.	KULTÚRA.....	63

5. BUDAPEST HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

A négy témakört – oktatás, nevelés, egészségügy, gondozás és kultúra – felölelő fejezetben az intézményi ellátórendszer területi valamint a térbeliségre, városszerkezetre kiható vonatkozásai kerülnek bemutatásra. Az adott szakterületi ellátórendszer szakmai szempontú elemzése, működésének megítélése gazdaságossági, hatékonysági és minőségi aspektusokból jelen fejezetnek nem feladata.

5.1. OKTATÁS, NEVELÉS

► Az oktatási intézményrendszer vizsgálata

A vizsgálati munkafázisban fővárosi és kerületi adatszolgáltatások alapján kerültek összegyűjtésre a budapesti oktatási hálózat különböző szintjein (óvoda, általános iskola, középoktatás, felsőfokú oktatás) elhelyezkedő intézmények. Az adatok többek között kitértek az iskolatípusra, fenntartóra, kapacitásokra stb.

Meg kell jegyezni, hogy mind a közoktatás, mind a felsőoktatás működése, a legmagasabb szintű törvényi szabályozást is érintő átalakulás előtt áll. Az átalakítás részletei és várható hatásai ma még teljes körűen nem ismerhetők.

► Az oktatási intézményrendszer városszerkezeti, területi vonatkozásai

A közoktatás intézményrendszere a tanköteles korú gyermekek ellátását hivatott szolgálni, ennek része a területi elérhetőség biztosítása is. Az óvodai ellátás és a közoktatás esetében vizsgáltuk az ellátó hálózat területi sűrűségeit, gócterületeit, és ezek összefüggését az ellátottak városon belüli elhelyezkedésével. Az óvodák és az általános iskolák alapvető, a családok életének akár 10-20 éves periódusát is befolyásoló szolgáltatást nyújtanak. Esetükben kerestük az „ellátatlan területeket”, illetve azokat, ahonnan csak közlekedési eszköz igénybevételével érhető el a rendszer. A közoktatás középfokú szintjén a közlekedési eszközök igénybevétele természetes, a gyalogszerrel való elérés a területi ellátottságnak sem lehet kritériuma. Itt a tömegközlekedési hálózattal való összefüggésnek van jelentősége, amely az oktatásban résztvevő gyerekek önálló városon belüli mozgását tudja biztosítani.

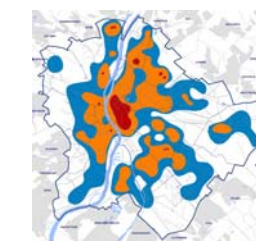
A felsőoktatás vonzáskörzete az ország, itt az intézményhálózat városszerkezeti elhelyezkedésének

összevetése a közoktatásnál meghatározó lakónépességgel, lakóterületekkel és közlekedési ellátottsággal nem releváns. Ugyanakkor a felsőoktatási intézményhálózatot használók városon belüli mozgása, az általuk igénybe vett más szolgáltatások térbeli elhelyezkedésével való összefüggések képezhetik az elemzés tárgyát.

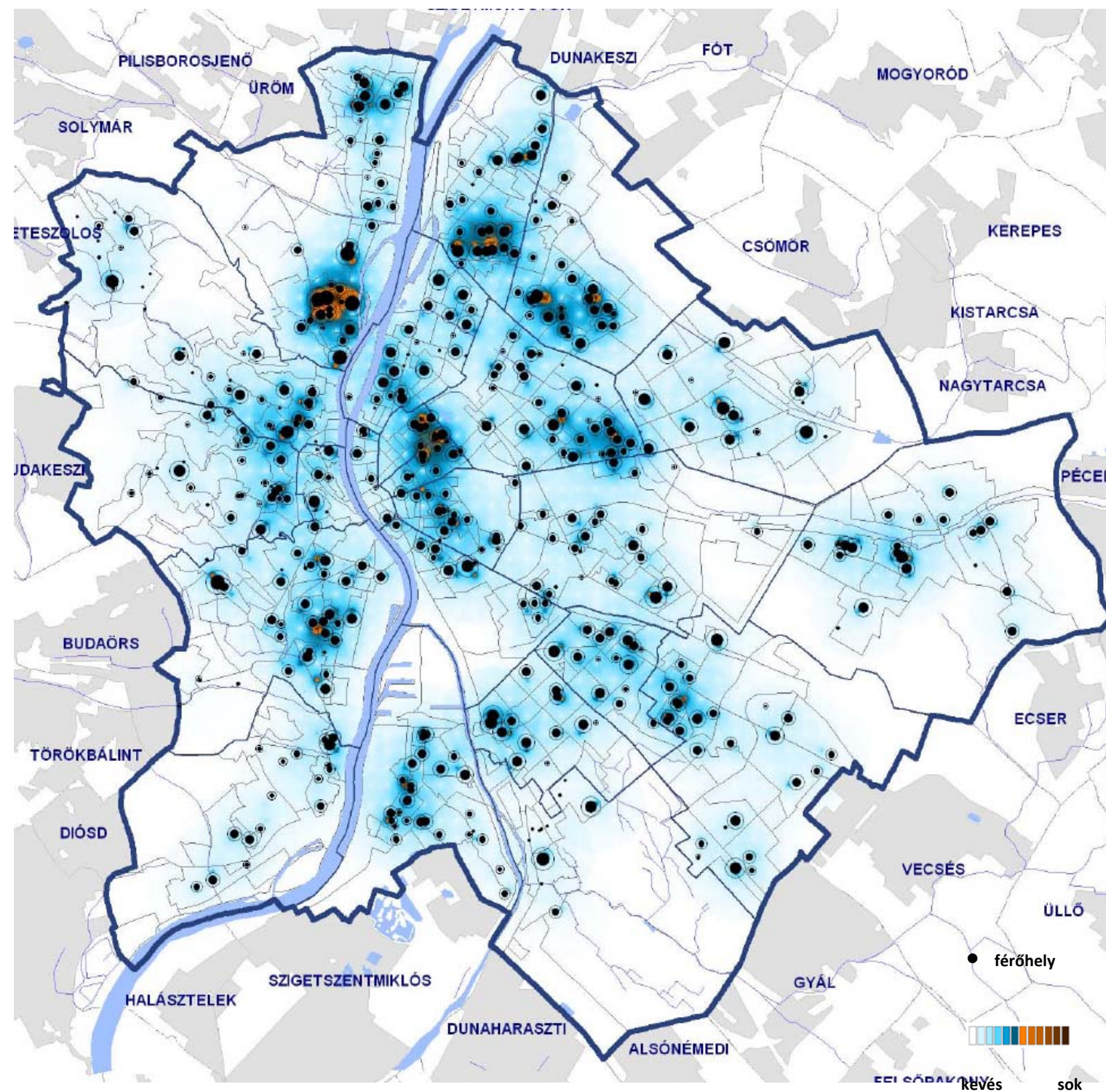
BUDAPEST VÁROSSZERKEZÉSI KONCEPCIÓJA



5.-1. ábra: Laksűrűség 14 év alatt (fő/ha)



5.-2. ábra: Sűrűn lakott lakóterületek



5.-3. ábra: Óvodák meghatározó térsége

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

► Óvodások és általános iskolások ellátása

Az óvodai és általános iskolai ellátás kapacitás szerint vizsgált sűrűsödési többé-kevésbé fedésben, összhangban vannak a 14 év alattiak népsűrűségével. A legnagyobb óvodai kapacitásokban mutatkozik északi irányú eltolódás a legsűrűbben lakott pesti belső központhoz képest, az általános iskolák sűrűsödése ezzel teljes szinkront mutat.

Az óvodák és általános iskolák típusonként kerültek ábrázolásra a lakóterületi ellátottságot bemutató térképeken. A narancssárga színnel jelzett lakóterületektől 500 méteren belül – még közlekedési eszköz igénybevétele nélkül – elérhető az ellátórendszer egy közfenntartású, alapellátást biztosító eleme. A halványabb sárga színű lakóterületektől a „gyaloglási távolságon belül” kizárólag egyházi fenntartású intézmény érhető el. A kék színnel ábrázolt lakóterületektől pedig kizárólag valamilyen az általánostól eltérő, különleges képzést biztosító, általában alapítványi fenntartású intézmény érhető el gyaloglási távolságon belül. A zöldre és szürkére színezett lakóterületek kívül esnek az 500 méteres körön, nagy valószínűséggel állítható, hogy innen közlekedési eszköz segítségével érik el az intézményhálózatot az érintettek. A zöld lakóterületek esetében a tömegközlekedési ellátottság biztosított.

Az intézmény fenntartója szerinti megkülönböztetés szükséges a valós hálózati struktúra ábrázolása érdekében. Az alapellátást a kerületi fenntartású intézmények biztosítják, ezektől elkülönül a fővárosi, illetve alapítványi iskolák köre, melyek gyakran speciális képzést (két tannyelvű, tagozatos) nyújtanak, vagy a diákok egy speciális körét (értelemi, vagy szellemi fogyatékosok, nemzetiségi) oktatják. Az egyházi fenntartás ritkábban párosul speciális tartalmú képzéssel, a nevelés szellemisége azonban eltér az átlagostól. A lakóterületeket – és nem az egyes intézményeket – eltérő színnel megkülönböztető ellátottsági térképeken csak ott jelenik meg egyházi vagy speciális képzést nyújtó intézmény, ahol az nincs „fedésben” az alapellátást biztosító hálózattal, természetesen az alapellátással ellátott területeken belül is számos speciális vagy egyházi iskola van.

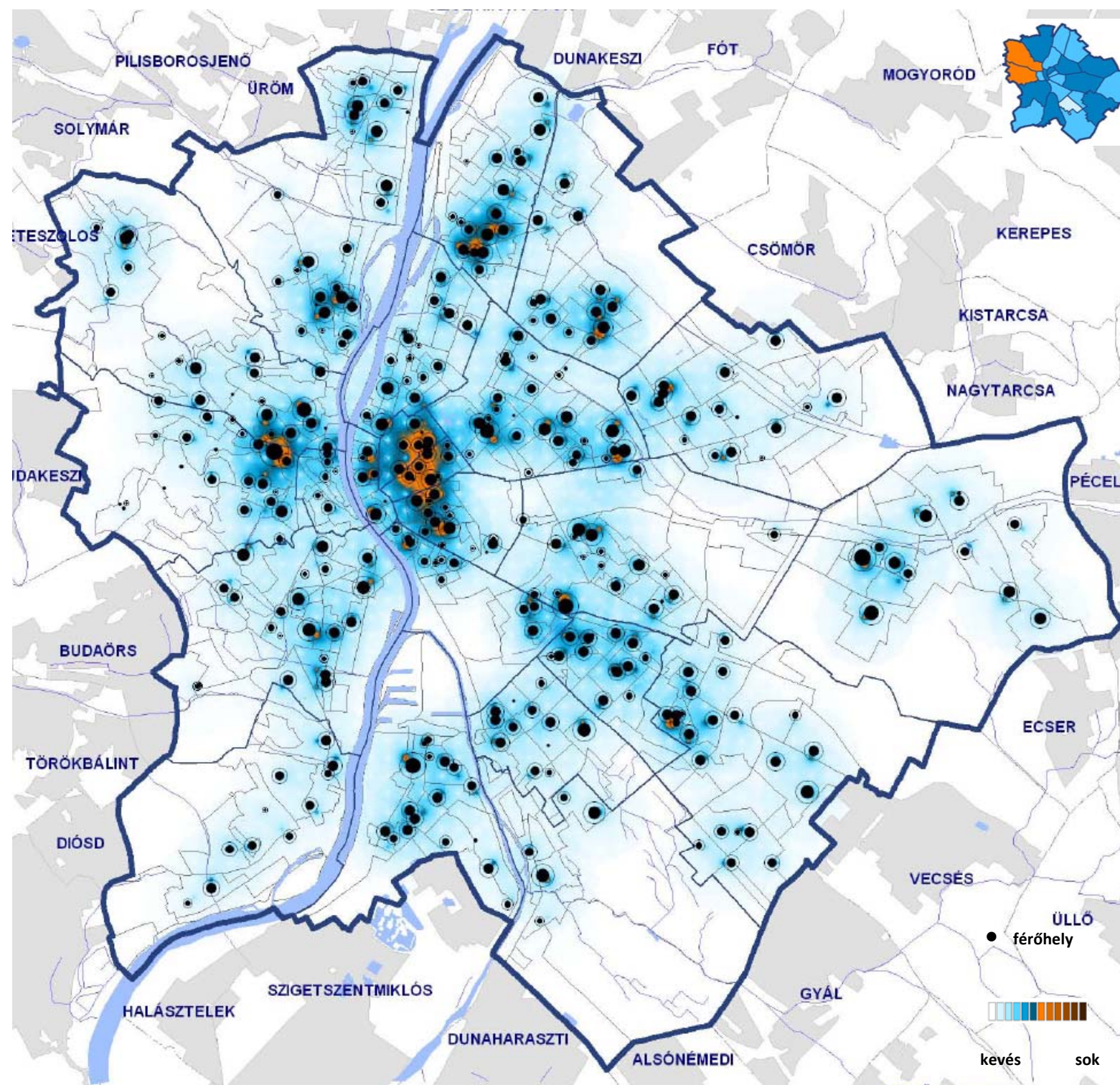
Az óvodai és általános iskolai ellátottsági térképek tanulsága szerint a pesti peremkerületek kertvárosi és a budai hegyvidéki lakóterületeken vannak nagyobb összefüggő, az 500 méteres elérési körön kívüli területek, amelyeket már nem fed le az alapellátást biztosító hálózat. Megállapítható, hogy az óvodai alapellátást biztosító hálózat jobban lefedi a

lakóterületeket, mint az általános iskolai. Szembeötlő az eltérés a pesti észak-keleti lakóterületek esetében, továbbá a dél-budai és hegyvidéki lakóterületeknél. A sűrűbb óvodai intézményrendszert indokolja, a gyermekek életkora, a napi eljutás csak szülői kísérettel lehetséges.

Az általános iskolák esetében a gyermekek életkora már nagyobb szabadságfokot ad a szülőknek is és az önálló közlekedő felső tagozatosoknak is.

Kerületi összesítésben elkészült a nem budapesti tanulók arányát bemutató térkép, mely a II. és XII. kerületeket jelzi, mint a budai agglomerációból bejáró diákok célterületét.

A legmagasabb arány itt 15-20% közötti, melyet részben indokol, hogy itt arányaiban több speciális ellátást nyújtó iskola működik.



5.-4. ábra: Általános iskolák meghatározó térségei









LAKÓTERÜLETEK INTÉZMÉNYI ELLÁTOTTSÁGA

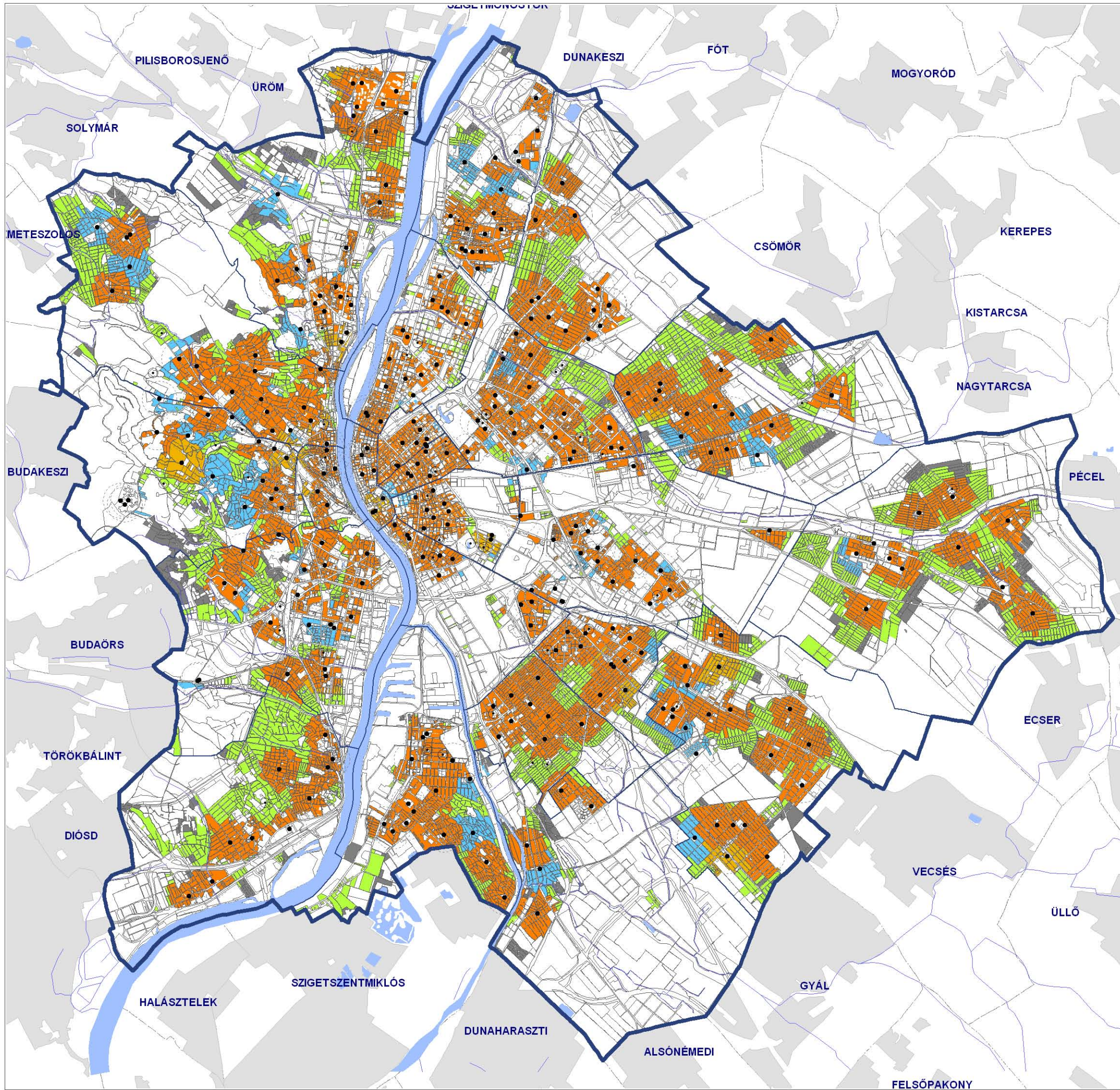
BUDAPEST

ÁLTALÁNOS ISKOLAI ELLÁTOTTSÁG

Jelmagyarázat:

Lakóterületek ellátottsága 500 m-es gyalglási távolság alapján

-  Alapellátással ellátott lakóterület
-  Csak egyházi oktatási intézménnyel ellátott lakóterület
-  Csak az általánostól eltérő (alapítványi/különleges képzést biztosító) intézménnyel ellátott lakóterület
-  Csak közösségi közlekedés igénybevételével ellátott lakóterület
-  Közösségi közlekedéssel sem ellátott lakóterület
-  Oktatási intézmény
-  Speciális oktatási intézmény (gyaloglási távolság nem releváns)
-  Oktatási intézmény gyalglási távolsága (500 m)



2011. OKTÓBER HÓ

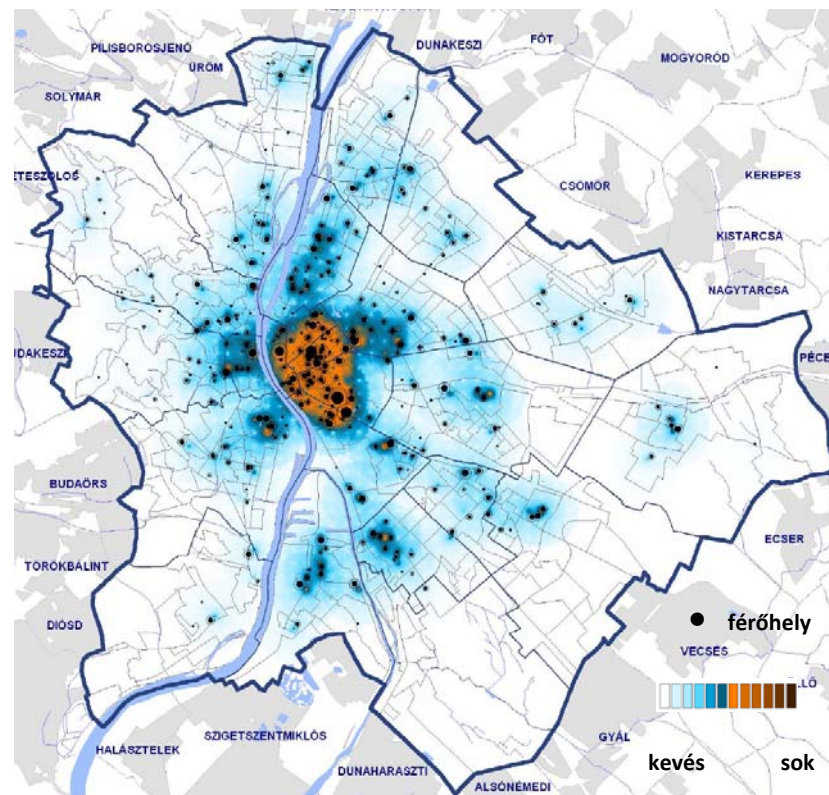
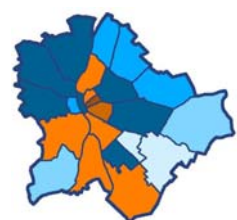
► **Középiskolások és szakiskolások ellátása**

A középiskolai ellátórendszert többféle iskolatípus alkotja, az érettségit adó klasszikus gimnáziumok, és az ugyancsak érettségit is adó szakközépiskolák, melyek párosulnak a szakiskolai ellátással. A kapacitásvizsgálati térképeken külön ábrázoltuk a gimnáziumi hálózatot és a szakközép- és szakiskolák hálózatát, melyek a városszerkezetben egymástól elkülönülő gócterületeket rajzolnak ki. Az erős pesti belvárosi koncentráció mellett, a gimnáziumok Buda belső területein sűrűsödnek északi és hegyvidéki irányú csápokkal. A szakközépiskolák pesti belvárosi gócterülete erőteljesebb, mint a gimnáziumok esetében, ugyanakkor a budai oldalon alig sűrűsödnek, annál inkább rendelkezik a hálózat pesti sugárirányú nyúlványokkal.

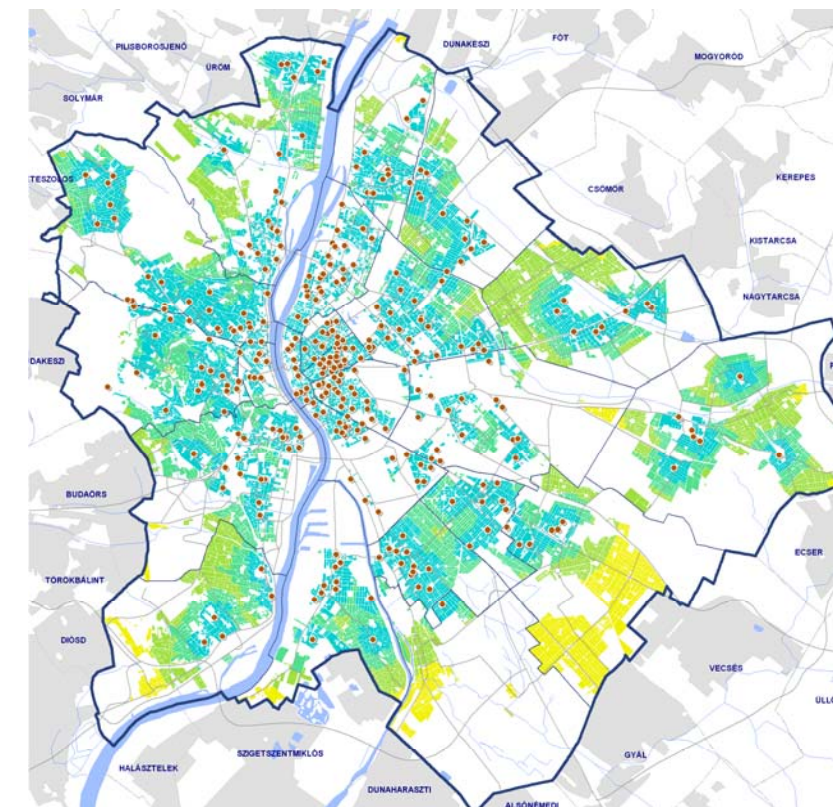
A különböző középfokú iskolatípusok térbeli elkülönülése látványosan képezi le Pest és Buda eltérő presztízsét, lakóinak eltérő társadalmi, gazdasági, szociológiai helyzetét.

A szakközép- és szakiskolai hálózat pesti csápjainak elhelyezkedése összefüggést mutat a gazdasági-ipari területek meghatározó térségeivel, erőteljesebben a déli, dél-keleti irányban, de észak felé is.

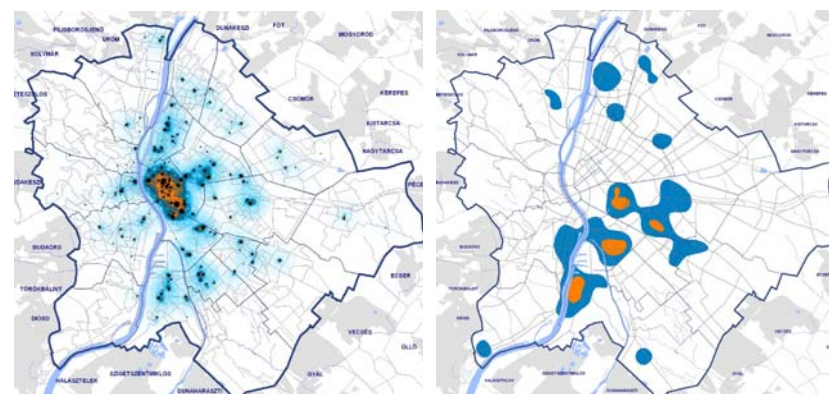
A középfokú oktatási rendszer esetében a Budapesten kívülről bejáró diákok aránya és jelentősége nagyobb, mint az általános iskolák esetében. A budai II., III. és XII. kerületek szívóhatásánál is erőteljesebb a pesti belváros és a déli XI., XXI. és XIII. kerületek. Itt a legmagasabb arányok eléri az 50-55%-ot.



5.-7. ábra: Középiskolák meghatározó térségei

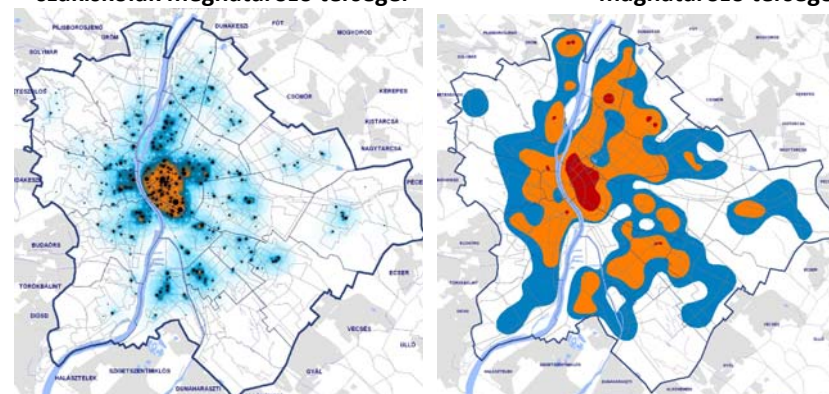


5.-12. ábra: Középiskolák lakóterületektől mért távolsága



5.-8. ábra: Szakközép- és szakiskolák meghatározó térségei

5.-9. ábra: Gazdasági területek meghatározó térségei



5.-10. ábra: Középiskolák meghatározó térségei

5.-11. ábra: Sűrűn lakott lakóterületek



5.-5. ábra: Gimnáziumok jellemző térségei



5.-6. ábra: Szakközép- és szakiskolák jellemző térségei

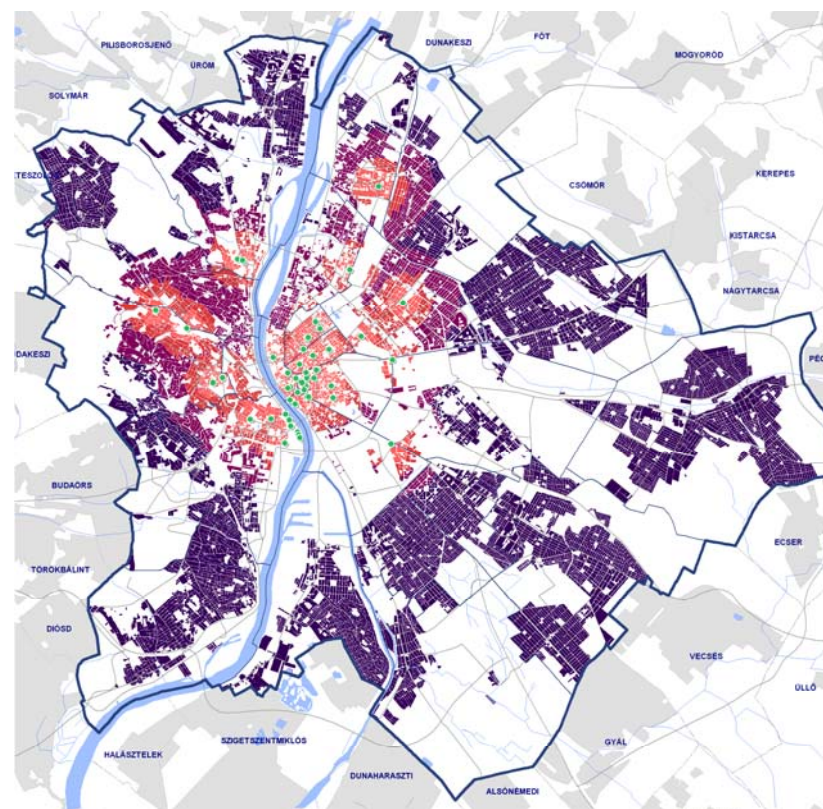
BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

► Felsőoktatás

Budapest az oktatás szempontjából is kiemelkedő jelentőségű települése az országnak. Területén 87 helyen folyik oktatás felsőfokú intézményben. A nappali képzések mellett teret nyertek az egyéb képzési formák is, különösen a levelező képzéseken tanulók száma emelkedett jelentősen.

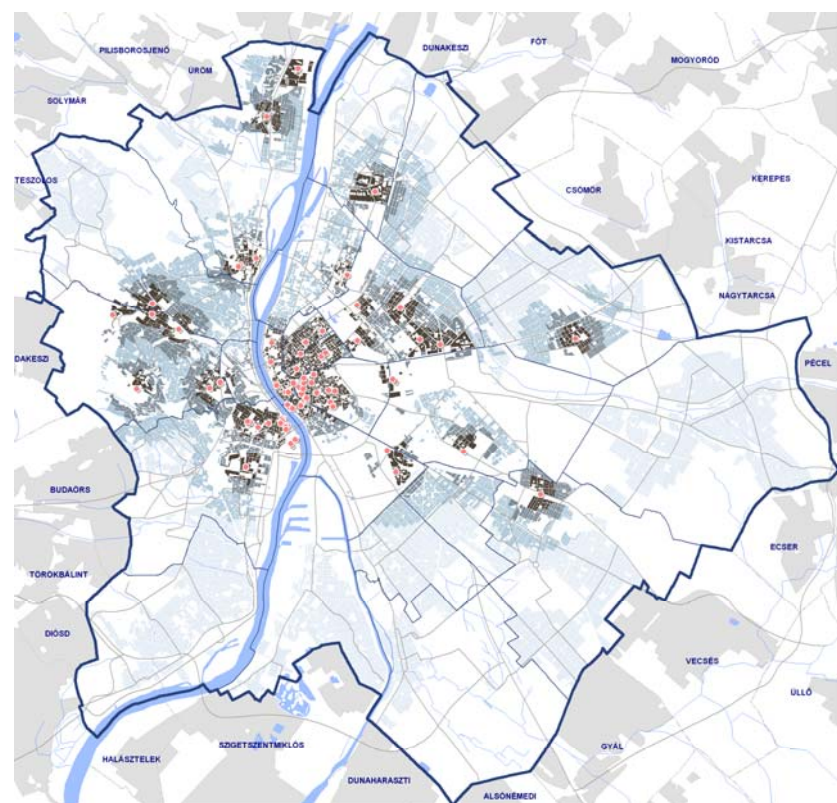
A felsőoktatás intézményrendszerének városon belüli elhelyezkedése a tágabban értelmezett városközpont területén koncentrálódik, történetileg nem alakult ki zárványt jelentő önálló egyetemi negyed. Ugyanakkor ma már ennek a hálózatnak a része Szt. István Egyetem gödöllői és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem piliscsabai intézményei.

A felsőoktatási intézményeket típus szerinti bontásban vizsgálva elmondható, hogy míg az egyetemek szinte kizárólag a belvárosi területekre koncentrálódnak, addig a főiskolákkal kiegészülő térkép már a külső kerületekben is jelöl intézményeket, de Budapest déli kerületei így sem rendelkeznek felsőoktatási intézményekkel.



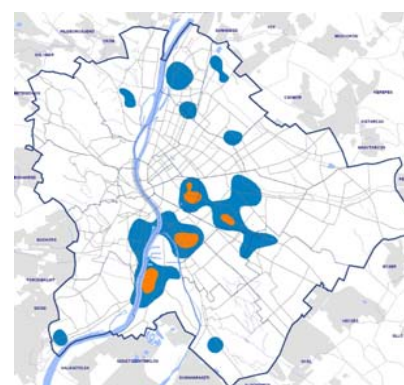
0 - 500
500 - 1000
1000 - 2000
2000 felett

5.-14. ábra: Egyetemek lakóterületektől mért távolsága



0 - 500
500 - 1000
1000 - 2000
2000 felett

5.-13. ábra: Felsőoktatású intézmények lakóterületektől mért távolsága



5.-15. ábra: Gazdasági területek meghatározó térségei



5.-16. ábra: Vendéglátóhelyek sematikus sűrűsödése



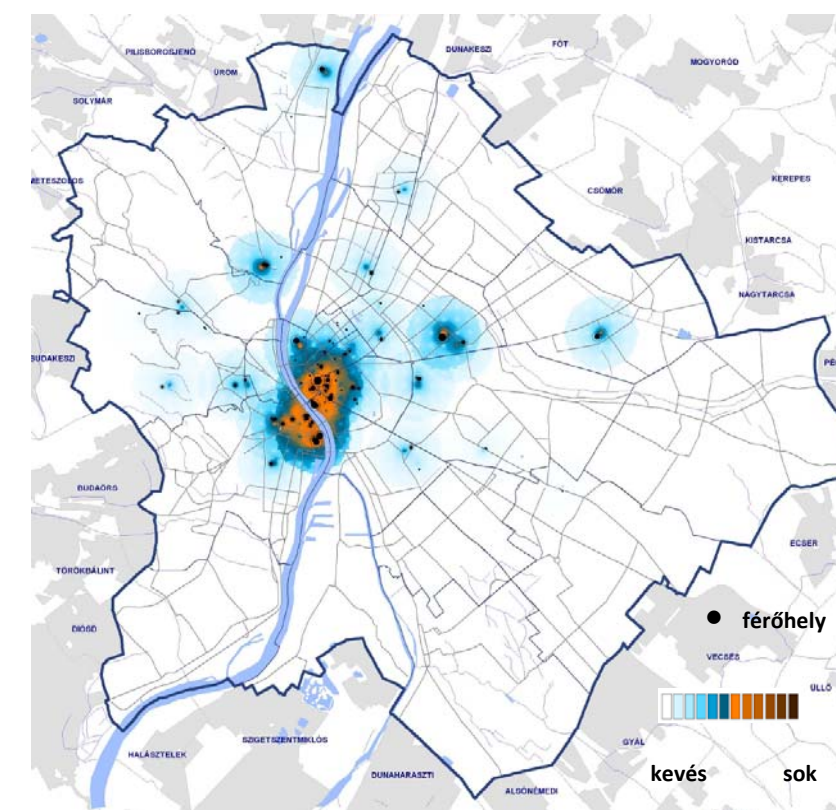
5.-17. ábra: Látogató típusú kulturális létesítmények



5.-18. ábra: Előadó típusú kulturális létesítmények

A központi magtól leszakadó pesti szatellit térségekben az újabb alapítású – részben magán és egyházi – intézmények találtak helyet maguknak jogi, pénzügyi, kereskedelmi, kommunikációs és média, valamint informatikai karokkal. A budai oldalon meghatározó sűrűsödési pontot alkotnak a ma már egyetemenként működő korábbi III. kerületi műszaki főiskolák. A történeti alapítású nagy múltra visszatekintő egyetemek központon kívüli helykeresése nem érzékelhető a nagyban megnövekedett hallgatói létszám ellenére sem. A gazdasági területekkel, azon belül is a kutatás fejlesztés jelentősebb területeivel a központi térség déli részén elhelyezkedő BMGE kerül összefüggésbe (INFO park), illetve hasonló kapcsolódás lehetséges a III. kerületi Óbudai Egyetem és a Graphisoft Park területi elhelyezkedése között. A gazdasági területek és egyetemi területek között szorosabb, a térbeliségben is megjelenő összekapcsolódás nem fedezhető fel.

A felsőoktatásban résztvevő hallgatók az oktatáson kívül meghatározó mértékben veszik igénybe a szórakoztató, vendéglátó és kulturális szolgáltatásokat. Mivel a város teljes felsőoktatási intézményrendszere egyetlen belvárosi góc területen helyezkedik el, és ide koncentrálódik a vendéglátó és szórakozó helyek, valamint a kulturális létesítmények döntő része is, sematikus szinten megvan az összhang.



5.-19. ábra: Felsőoktatás térségei

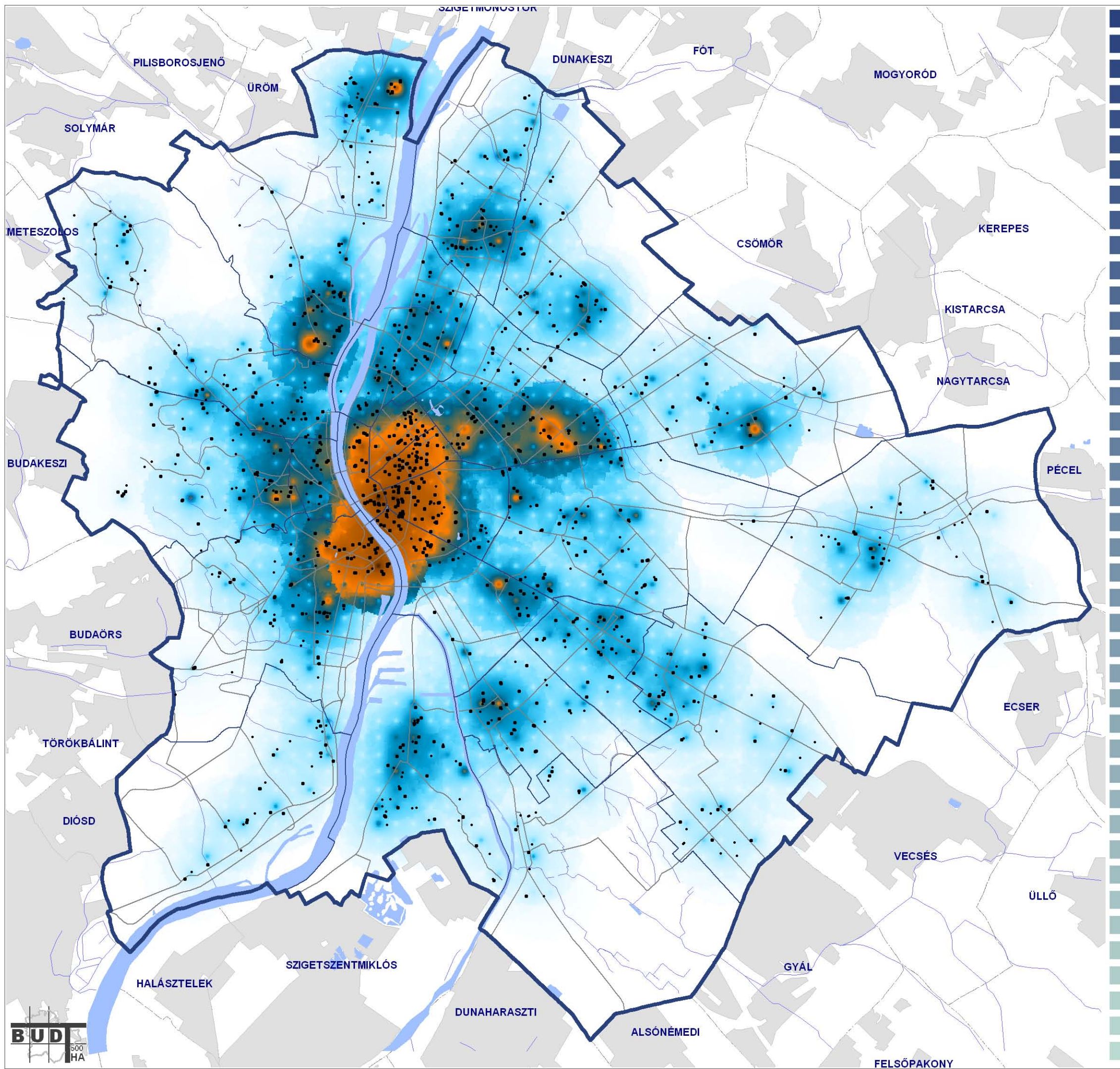
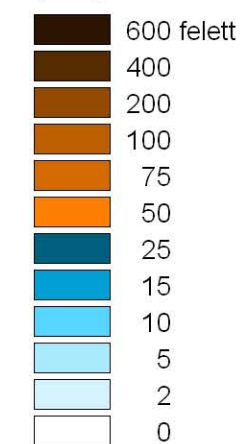
OKTATÁS MEGHATÁROZÓ TÉRSÉGEI

BUDAPEST

ÖSSZES OKTATÁSI INTÉZMÉNY

Jelmagyarázat:

Diáksűrűség
(fő/ha)



2011. OKTÓBER HÓ

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

5.2. EGÉSZSÉGÜGY

A vizálati munkafázisban fővárosi és kerületi adatszolgáltatások alapján, valamint internetes forrásból kerültek összegyűjtésre a budapesti egészségügyi hálózat különböző (kórház, szakorvosi rendelő) intézményei, illetve az ezekre vonatkozó, elérhető adatok.

Meg kell jegyezni, hogy egészségügy rendszere, infrastruktúrája a legmagasabb szintű törvényi szabályozást is érintő átalakulás előtt áll. Az átalakítás részletei és várható hatásai ma még teljes körűen nem ismerhetők. Helyzetelemzésünk célja a létesítmények térbeli elhelyezkedésének meghatározása, az ellátás ilyen szempontú vizsgálata.

► Az egészségügyi ellátási rendszer

Az egészségügy intézményrendszere a főváros teljes lakosságának ellátását hivatott szolgálni, ennek része a területi elérhetőség mellett a lehető legrövidebb idejű elérhetőség biztosítása is. Az egészségügyi ellátás esetében vizágtuk az ellátó hálózat területi elhelyezkedését, sűrűsödéseit, göcterületeit és ezek összefüggését.

A főváros népességcsökkenése 2007-ben megtorpant, mely a halandóság javulásával és a hosszabb várható élettartammal hozható összefüggésbe, ugyanakkor gyorsuló mértékben halad a lakosság életkori összetételének kedvezőtlen alakulása. Növekvő számú időssel kell számolni, mely egyre nagyobb feladatot ad az egészségügyi ellátórendszernek.

Napjaink gazdasági válsága nagyban megnehezíti az egészségügyi ellátórendszer hatékonyságának szinten tartását. Ehhez hozzávéve a növekvő számú idősödő társadalmi réteget, az ellátórendszer hosszú távon nem lesz fenntartható, mely a lakosság egészségügyi állapotának romlásához vezethet.

Az elsődleges egészségügyi kezelések mellett fontos szerep jut a szekunder prevenció hálózatára. Napjainkban a vezető halálokok (szív- és érrendszeri-, emésztőrendszeri-, daganatos megbetegedések) megelőzésének egyre gyakoribb módszere a rendszeres szűrővizágtatok, szűrőprogramok szervezése.

Budapest az ország egészségügyi központjának is tekinthető, különösen egyes speciális egészségügyi ellátások tekintetében. A főváros egészségügyi ellátó rendszerének azonban legfontosabb feladata a budapesti lakosság betegellátása, melynek rendszere:

- alapellátás
- sürgősségi ellátás
- járóbeteg-ellátás
- fekvőbeteg-ellátás
- szekunder prevenció – szűrő rendszer

Az alapellátás keretében a beteg lakóhelyén, illetve annak közelében személyes kapcsolaton alapuló, alkalmiszertű egészségügyi ellátásban részesül. Erre a kerületenként kialakított felnőtt- és gyermek háziiorvosi valamint fogorvosi ellátórendszer szolgál.

A járóbeteg-szakellátás – szakorvos által végzett egyszeri illetve alkalmiszertű egészségügyi ellátás – a főváros minden kerületében megtalálható szakorvosi rendelőben biztosított.

A fekvőbeteg-ellátás feladata a betegnek, lehetőleg a lakóhelye közelében lévő kórházban történő egészségügyi ellátása. A főváros területén 11 kórház található, melyhez 33 telephely tartozik.

A sürgősségi ellátás feladata traumás esetek kezelése. Budapest esetében a sürgősségi betegellátás szervesen kapcsolódik a szakorvosi és a kórházi betegellátás intézményeihez.

A szűrő rendszer feladata a betegségmegelőzése, az idősödő korban jelentkező krónikus betegségek időben történő diagnosztizálása. A szűrőprogramok a város különböző területein, főként alkalmiszertűen folynak. A vizágtatok során elemzésükre nem került sor, mivel legtöbb esetben az alapellátást biztosító intézményekhez csatlakoznak.

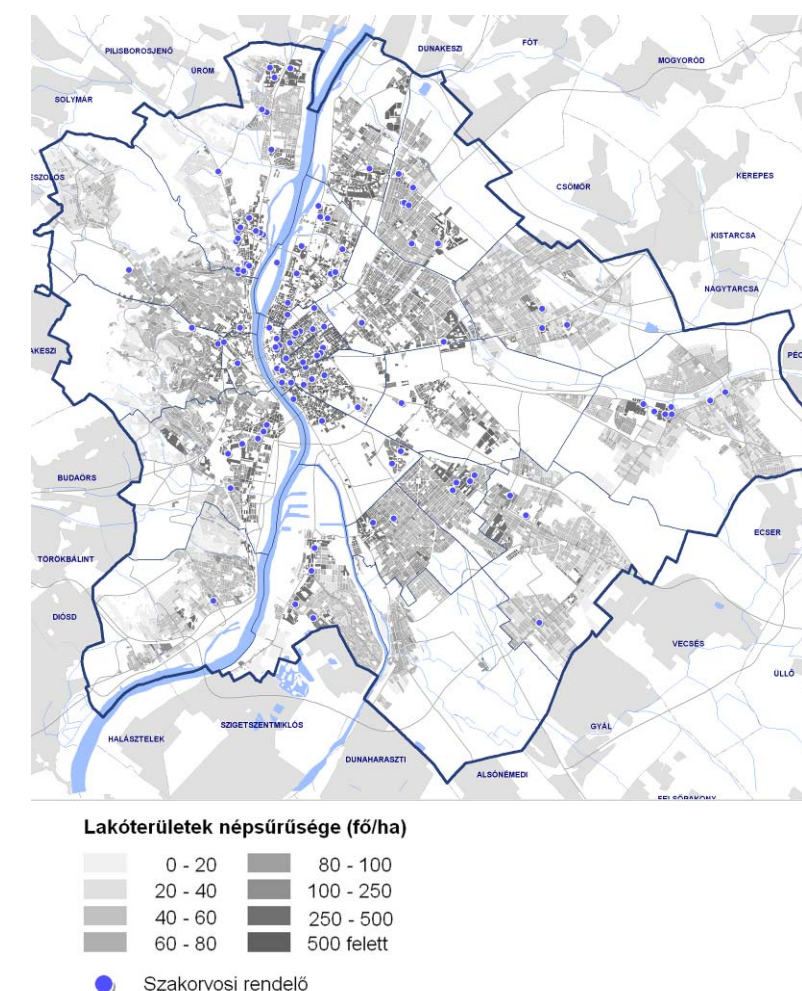
► Alap- és járóbeteg-ellátás – szakorvosi ellátás

A háziiorvosi rendelők jellemzően a kerületek területén decentralizáltan, többnyire az egyes betegellátási körzetek középpontjában, önálló épületben vagy egy épületben

megjelenő önálló funkcióként illetve a szakorvosi rendelő épületében helyezkednek el.

A fővárosban jelenleg 130 db szakorvosi rendelő található. Az elemző térképen látható, hogy – XXIII. kerület kivételével - a kerületek ellátása megfelelőnek mondható, minden külső kerületben legalább két szakorvosi rendelő helyezkedik el, a belső, intenzíven beépített kerületekben ennél lényegesen több található.

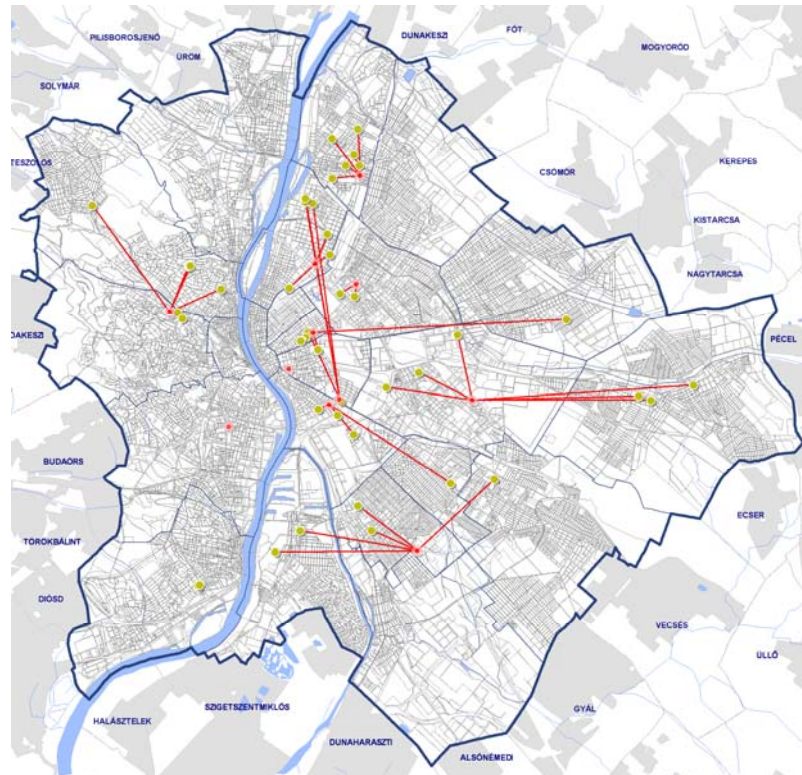
5.-20. ábra: Szakorvosi rendelők és lakóterületek térbeli elhelyezkedése



► Fekvőbeteg-ellátás – kórházi ellátás

A fővárosi kórházak közül Budán 2 db, Pesten 9 db található, jellemzően a belső kerületekben orientálódnak. A külső kerületek - ellátottságát az egyes kórházak telephelyei látják el. Az elemző térképeken ábrázolt kórházakhoz tartozó telephelyek részben kerületi szakrendelők, részben fekvőbeteg ellátást is biztosító intézmények.

5.-21. ábra: A fővárosi önkormányzati fenntartású egészségügyi intézmények alapító okirataiban szereplő telephelyek és székhelyek

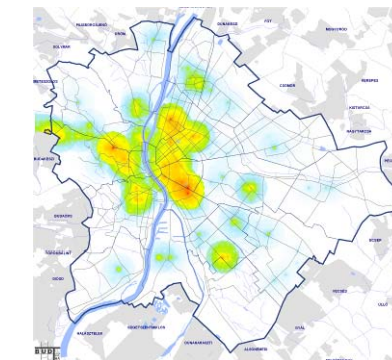
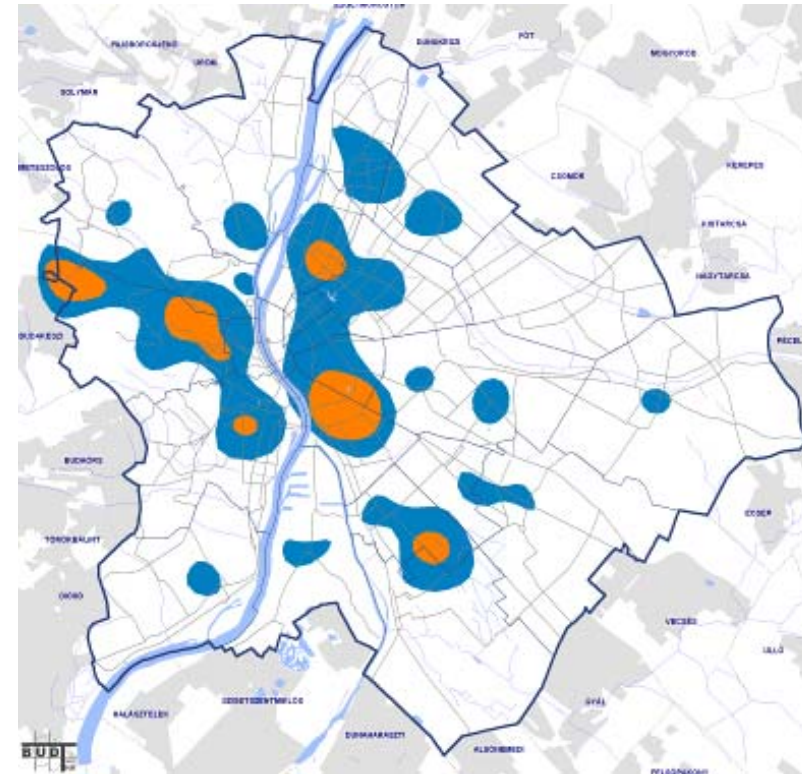


Az egészségügyi ellátó rendszernek 6 gócterülete van, egyenletes eloszlásban Pesten és Budán. Az egyes gócterületek között kirajzolódik az egészségügyi ellátó intézmények sűrűsödő térségei. Megállapítható, hogy Pesten a Klinikák térsége mellett a Nyírő Gyula Kórház térsége alkot egy tengelyt, melynek egyik csápjá Zugló irányába megnyúlik. Meghatározó térség Budán a Szilágyi Erzsébet fasor vonalában kialakult tengely (Kútvölgyi Kórház, Szent János Kórház), melyhez szervesen kapcsolódik a Dél-budai egészségközpont.

A külső kerületek egészségügyi intézményeinek sűrűsödése az átmeneti és az elővárosi zóna határával esnek egy vonalba. Az

ellátó rendszer elemei elszórtan helyezkednek el, azonban megfigyelhető a város szerkezetében jelenlévő „gyűrű” kirajzolódása is.

5.-22. ábra: Egy hektárra jutó egészségügyi intézményterület elhelyezkedés alapján



5.-23. ábra: Egy hektárra jutó egészségügyi intézményterület



5.-24. ábra: Egy hektárra jutó egészségügyi intézmény szintterület t

5.3. GONDOZÁS

A GONDOZÓ INTÉZMÉNYRENDSZER VIZSGÁLATA

A szociális - és gyermekjóléti ellátó intézményrendszer a valamely szempontból különleges figyelmet igénylő, vagy kiszolgáltatott helyzetű társadalmi csoportokat látja el:

- gyermekek (jólét és védelem),
- időskorúak,
- fogyatékosok,
- pszichiátriai betegek,
- szenvedélybetegek,
- hajléktalanok.

Az intézményrendszer fő struktúráját az alapellátást nyújtó és a bentlakásos intézmények alkotják, melyeket kiegészítenek az egyéb és a speciális pl. szociális foglalkoztatást vagy étkezést biztosító intézmények.

Az alapellátás fogalomkörébe tartoznak

- a nappali ellátást nyújtó – napi bejárást igénylő - intézmények, valamint
- a pszichiátriai és szenvedélybetegek esetében a közösségi alapellátás, és az alacsonyküszöbű ellátás formái, azaz a lakókörnyezetben történő segítségnyújtás az önálló életvitel fenntartásában, illetve a szolgáltatások igénybevételére való ösztönzés.

A bentlakásos intézmények közé tartoznak a különböző állandó-, átmeneti-, lakó-, rehabilitációs-, ápoló-, gondozó-, utógondozó otthonok.

Az egyéb és speciális intézmények közé tartoznak az étkeztetést biztosító, illetve a munka-rehabilitációs vagy a fejlesztő, felkészítő foglalkoztatást nyújtó intézmények, melyek a munkaerőpiacra való önálló visszatérést hivatottak elősegíteni.

A vizsgálati munkafázis a kerületi adatforrásokon alapszik. Az ellátott társadalmi csoportoknak megfelelő bontásban kerültek összegyűjtésre az intézményrendszer fent ismertetett elemei típusonként – amennyiben az adatszolgáltatás biztosította – a kapacitások rögzítésével.

Budapest teljes közigazgatási területére készített tematikus térképek ábrázolják az egyes társadalmi csoportokat ellátó intézménytípusok térbeli elhelyezkedését.

Megjegyezzük, hogy a szociális – és gyermekjóléti ellátó intézményrendszer feltérképezése nem teljeskörű, mivel a városszerkezeti relevanciával nem vagy csak csekély mértékben bíró ellátó típusok, mint pl.: a nevelőszülői hálózat,

a játszóházak hálózata, vagy a házi ápolás, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás nem kerültek feltüntetésre az intézményrendszert bemutató térképeken.

► A gondozó intézményrendszer városszerkezeti, területi vonatkozásai

A gondozó intézményhálózat további térbeli vonatkozású elemzése csak bizonyos társadalmi csoportok és elsősorban a nappali, azaz napi bejárást, városon belüli mozgást igénylő ellátási formák esetében mutatkozott indokoltnak. A Szociális fejezet is alátámasztja, hogy a fogyatékos-, a pszichiátriai beteg- és a szenvedélybeteg nappali ellátást nyújtó intézményhálózat olyan gyér és kapacitásban olyan szűkös, hogy a városhasználat, a napi mozgások vonatkozásában esetleges további elemzése nem nyújt többletinformációt a koncepcióalkotáshoz.

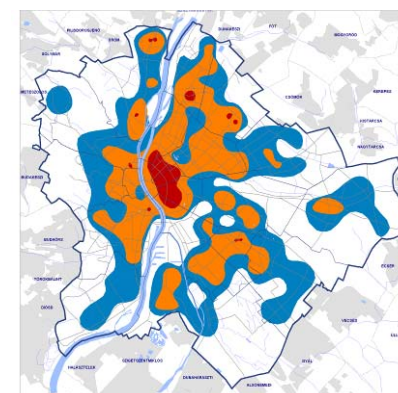
A bölcsődés korú gyermekek és az időskorúak nappali ellátása – mint alapvető, a családok zömét érintő szolgáltatás – bír kiemelkedő jelentőséggel. Mindkét esetben vizsgáltuk az ellátó hálózat területi sűrűsödéseit, góc területeit, és ezek összefüggését az ellátottak városon belüli elhelyezkedésével.

Kerestük az „ellátatlan területeket”, illetve azokat, ahonnan csak közlekedési eszköz igénybevételével érhető el a rendszer.

A hajléktalan ellátás napi bejárást igénylő – nappali tartózkodók, éjjeli menedékek – elemeinek városszerkezeti elhelyezkedését, mint a hajléktalanok városon belüli mozgását meghatározó elemeket vizsgáltuk, illetve elemeztük az intézményhálózat egésze és a már leromlott állapotú városi területek közötti összefüggéseket.



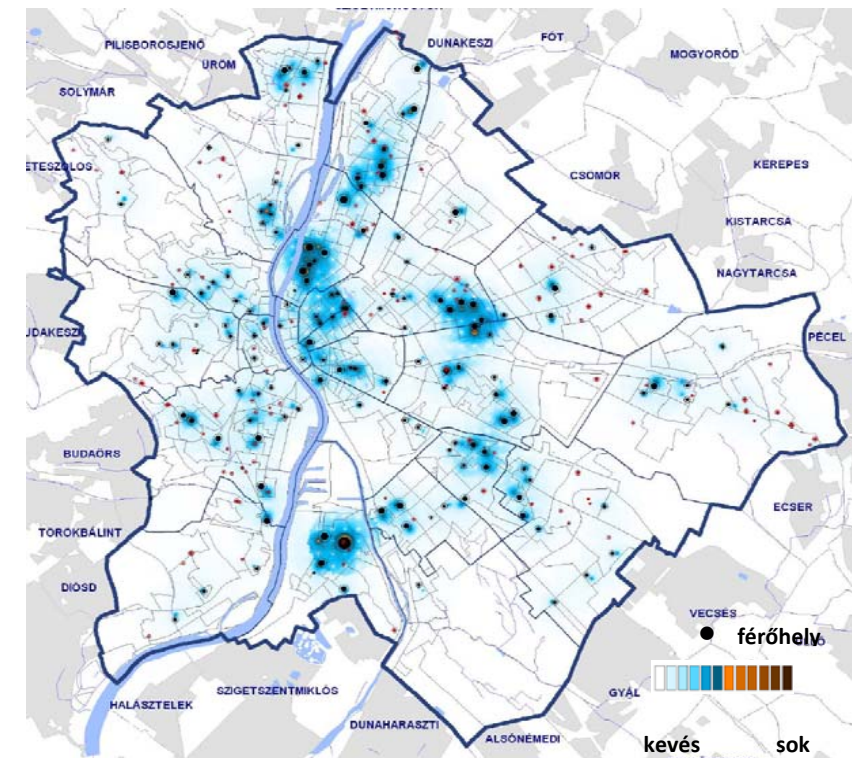
5.-25. ábra: Laksűrűség (fő/ha)



5.-26. ábra: Sűrűn lakott lakóterületek sematikus térképe

► Bölcsődések nappali ellátása

A férőhely alapján koncentrálódó bölcsődei, illetve családi napközi ellátó rendszer megmutatja a pesti belső góc térségeket és egy gyűrű mentén rajzolja ki a pesti oldalon a további sűrűsödéseket. A pesti peremterületeken és a budai oldalon nincs számottevő koncentrálódás. Az intézményhálózat a pesti oldalon összhangban van a legsűrűbben lakott területekkel, azaz ahol a legnagyobb igény mutatkozik a bölcsődei ellátásra. A budai oldal vonatkozásában nem beszélhetünk harmóniáról.



5.-27. ábra: Bölcsődék meghatározó térségei

A bölcsődék és a családi napközök együttesen kerültek ábrázolásra a lakóterületi ellátottságot bemutató térképen, ahol a narancssárga és a kék színnel jelzett lakóterületek azok, melyektől számítva 500 méteren belül – még közlekedési eszköz igénybevétele nélkül – elérhető az ellátó hálózat egy eleme (a narancssárga-sárga színű lakóterületektől köz-, vagy alapítványi fenntartású bölcsőde, késsel színezett lakóterületektől családi napközi). A családi napközök kapacitása igen alacsony, általában 10 fő alatti, így a kék színnel jelölt területek csak kis részben tekinthetők gyaloglótávolságon belül ellátottnak. Látható, hogy a pesti kertvárosi és a budai hegyvidéki lakóterületek jelentős részéből csak valamilyen közlekedési eszköz igénybevételével érhető el a bölcsődei hálózat, itt a zölddel színezett területek tömegközlekedéssel kiszolgáltak.








LAKÓTERÜLETEK INTÉZMÉNYI ELLÁTOTTSÁGA

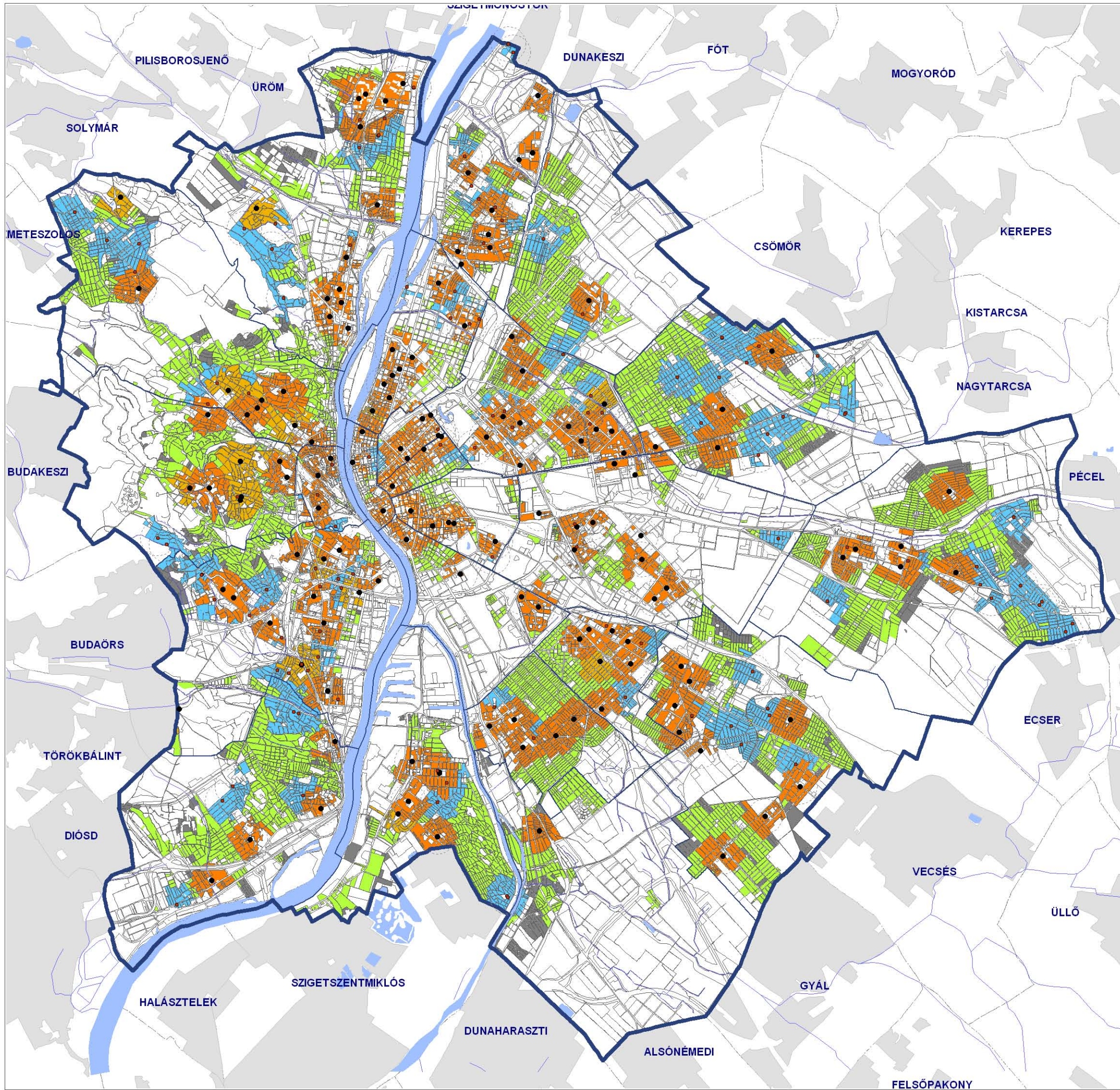
BUDAPEST

BÖLCSŐDEI ELLÁTOTTSÁG

Jelmagyarázat:

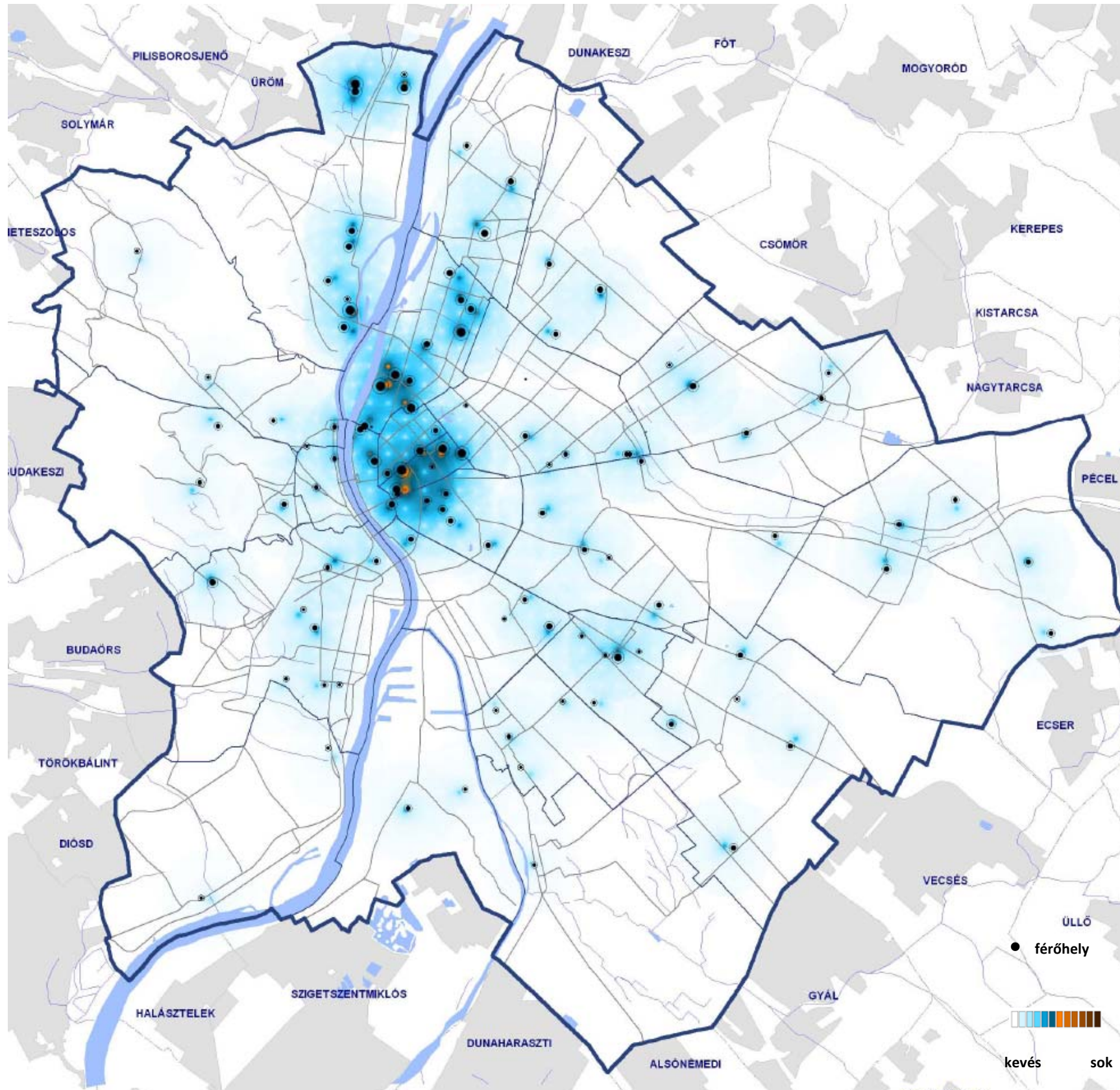
Lakóterületek ellátottsága 500 m-es gyalglási távolság alapján

-  Alapellátással ellátott lakóterület
-  Csak az általánostól eltérő (alapítványi/különleges képzést biztosító) intézménnyel ellátott lakóterület
-  Csak családi napközivel ellátott lakóterület
-  Csak közösségi közlekedés igénybevételével ellátott lakóterület
-  Közösségi közlekedéssel sem ellátott lakóterület
-  • • Bölcsőde / Családi napközi
-  - - - Oktatási intézmény gyalglási távolsága (500 m)



2011. OKTÓBER HÓ

► Időskorúak nappali ellátása



5.-28. ábra: Időskorúak nappali ellátásának meghatározó térségei

Az ellátó hálózat egyetlen gócterülete a Nagykörúton belüli pesti kerületekben található kinyúlva észak felé a XIII. és az IV. kerületekbe. Kirajzolódnak a III. kerület lakótelepein is sűrűsödések, de a további budai, illetve a külső pesti kerületekben nincs koncentráció. Összevetve a 65 év felettiek laksűrűségével összhang mutatkozik az északi három kerület (III., IV., XIII.) és a pesti gócterület között. Ugyanakkor a „pesti lakógyűrű” és a belső budai területek ellátása hiányos, Budán ez nyilván kisebb problémát okoz, hiszen a Szociális fejezet bemutatása szerint a szociális alapú ellátásra szoruló nyugdíjasok száma itt a város egészéhez viszonyítva kisebb.

A nyugdíjasok nappali ellátását biztosító intézményhálózat térképén a narancssárga és sárga színnel jelzett lakóterületektől 500 méteren belül elérhető az ellátórendszer egy eleme, ahol a narancssárgán jelölt lakóterületek a köz által működtetett, azaz önkormányzati intézményeket jelentik, míg a sárga területek nem közösségi fenntartású intézménnyel vannak ellátva. A további lakóterületekről csak közlekedési eszköz igénybevételével érhető el a hálózat. A zöldszínnel ábrázolt lakóterületek tömegközlekedéssel ellátottak.

A viszonylag egyenletes, de a belvároson kívül ritkás az ellátórendszer és az ismert demográfiai folyamatok eredményeként az időskorúak folyamatosan növekvő aránya között nincs szinkron.

Mind a bölcsődés korúak, mind az időskorúak nappali ellátó intézményrendszere a közlekedési eszköz nélküli elérés szempontjából, a területi lefedettség vonatkozásában hiányos. E két szolgáltatás esetében az ellátottakra való tekintettel indokolt a gyaloglótávolságon belüli elérés igénye, de ez nem biztos hogy összhangban van az intézményrendszer egészének gazdaságos, hatékony és magas színvonalú működtetésével.



5.-29. ábra: 65 év feletti korcsoport sűrűsödése (fő/ha)

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

► Hajléktalan ellátórendszer

A hajléktalan ellátórendszer napi bejárást igénylő elemei közül a nappali tartózkodók és az éjjeli menedékek a legmeghatározóbbak, kapacitás szerinti sűrűsödéseik a városszerkezet eltérő pontjain rajzolódnak ki. A nappali tartózkodók a pesti oldalon, a Nagykörúton belül, az éjjeli menedékek inkább pályaudvarok és kivezető vasútvonalak mentén sűrűsödnek.

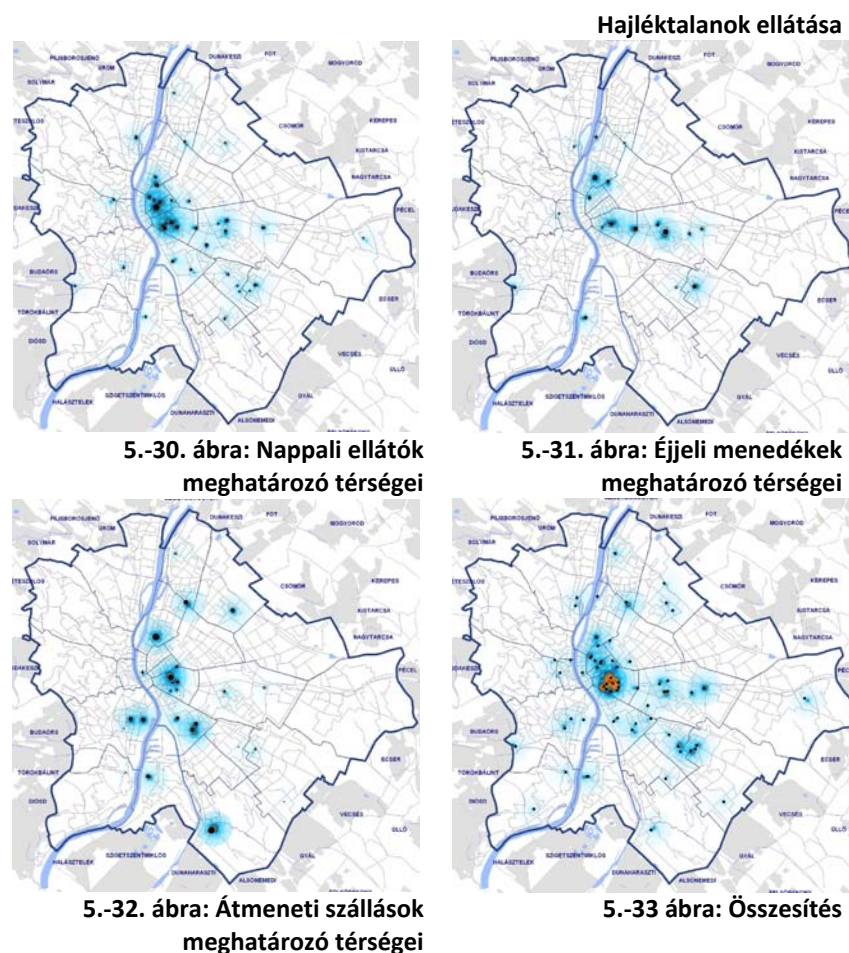
A huzamosabb tartózkodásra szolgáló átmeneti szállások elhelyezkedése függetlenebb a hajléktalanok napi mozgásterületeitől, szétszórtnan, de egy-egy pontban nagyobb kapacitással jelennek meg a XIII., a VIII., a IX. és a XXIII. kerületekben.

Az intézményrendszer összesítő térképén felismerhető a Nagykörúton belüli sűrűsödés, illetve a pályaudvarok, kivezető vasútvonalak vagy fő közúti hálózati elemek melletti csáposan elhúzódó göctérsegek együttes jelenléte.

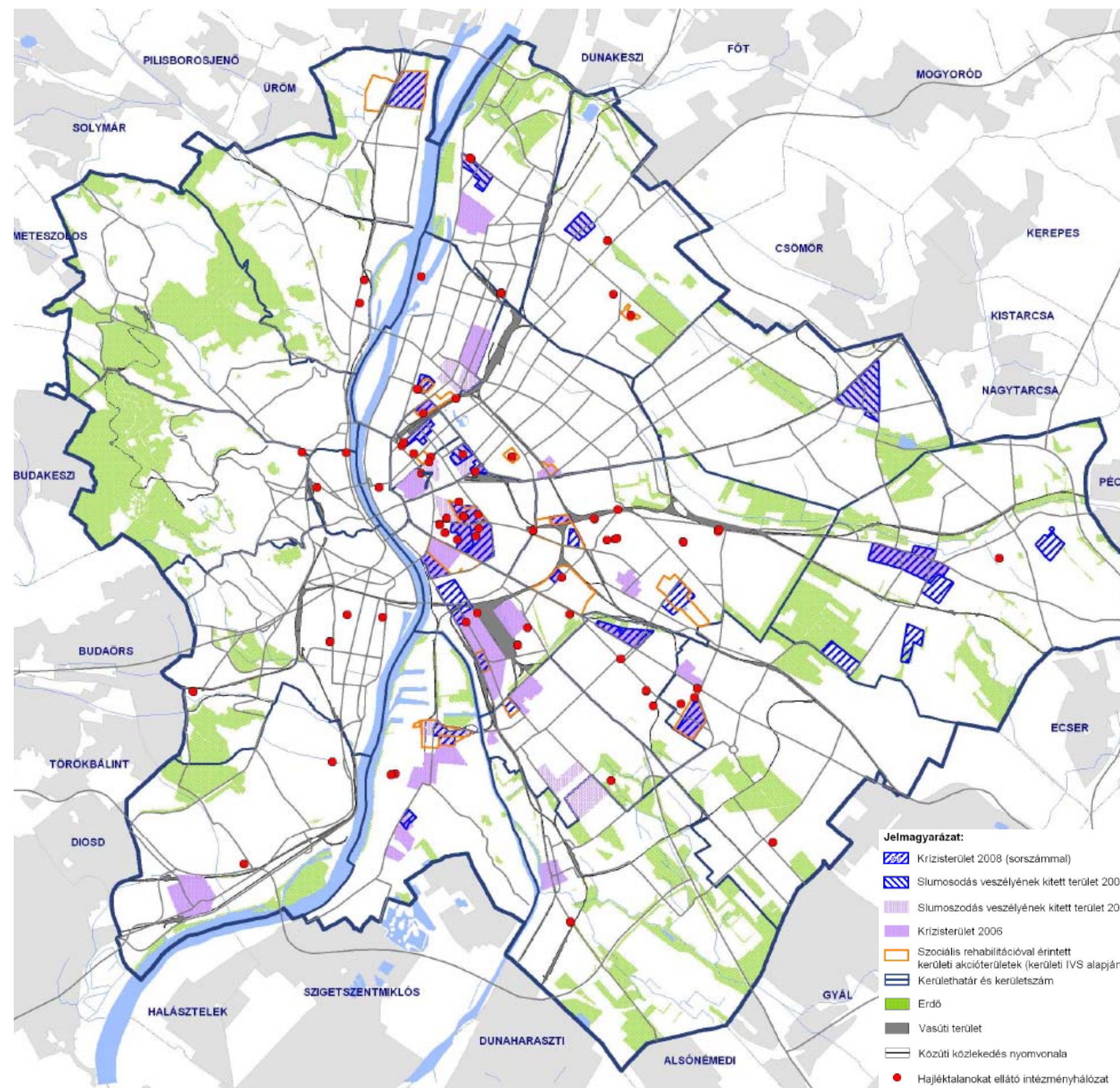
akcióterületei közül a szociális rehabilitációval is érintett területek együttes ábrázolása az alábbi megállapítások

A pesti oldal belső területein a hajléktalan ellátó intézményrendszer ráfed a krízisterületekre, ami arra enged következtetni, hogy az ellátást biztosító intézmények a már „leromlott” területeken könnyebben tudnak megtelepedni, feltételezhetően mind a szolgáltatás létrehozása, mind működtetése kisebb ellenállásba ütközik, mint a magasabb

presztízsű területeken. Ugyanakkor ez olyan, a meglévő krízis tovább erősítő, a krízisterületiségből való kitörést nehezítő tényező, amellyel szükség esetén a szociális városrehabilitációnak is foglalkoznia kell. A pesti külső területeken és a budai oldalon inkább már a kivezető vasúti vonalakkal és a fő közúti hálózati elemekkel, az azokat kísérő erdős területekkel mutat összefüggést a hajléktalan ellátórendszer, de egyes külső kerületi krízisterületekre is rátelepedett.



A hajléktalan ellátórendszer és a Szociális fejezetben ismertetett krízisterületek, valamint a kerületi IVS-ek



5.-34. ábra: Hajléktalan ellátórendszer és a krízisterületek

5.4. KULTÚRA

Korábbi felmérések alapján Európában a kulturális érdeklődésű turisták által legvonzóbbnak tekintett városok között Párizs, Róma, London, Athén, Velence, Firenze, Bécs, Prága, Barcelona, Amszterdam, Dublin, Edinburgh, Madrid, Berlin, Koppenhága után Budapest szerepelt (Richards 2001). A sorrendet jelentősen meghatározta a város tényleges kulturális gazdagság, emellett az adott város arculata, atmoszférája is. Budapestnek - a magyarok és a Kárpát-medence hagyományos kulturális központjának - a vonzó kulturális arculata összetett, sokszínű hagyományok alapján fejlődött ki. Kiemelkedő korszakok hagytak meghatározó nyomot a városban, mint:

- a XIX. század,
- a XX. század kezdete,
- a két világháború közötti időszak,
- az ezredforduló időszaka.

A város kulturális élete jelentősen befolyásolja lakóinak életminőségét, identitástudatát és kötődését.

A magyar kulturális intézmények – színházak, múzeumok, kiállítások, zenei intézmények, kulturális központok és művelődési házak, könyvtárak, mozik, stb. a város fejlődése során fokozatosan alakultak ki és jelenleg is nagy számban koncentrálnak Budapesten.

► Múzeumok, kiállítótermek

A múzeum a múlt emlékeit gyűjtő, feldolgozó, rendszerező és bemutató kulturális intézmény. Jelentése napjainkban már többlettartalommal bír, mivel a kiállítás/tárlat funkcionálisan számos esetben kulturális programok szervezésével is összekapcsolódik.

A budapesti múzeumi kiállítások száma 2000 és 2006 között némileg csökkent (604-ről 556-ra), a látogatók száma azonban csaknem megduplázódott: 2,6 millióról 5,1 millióra emelkedett. 2009-ben a múzeumi kiállítások száma 559 volt, melyeket 3,2 millió látogató tekintett meg (*KSH tájékoztatói adatbázis*).

A fővárosban jelenleg 127 múzeum, kiállítóteret találhatók.

5.-35. ábra: Múzeumok kerületenkénti megoszlása

KER	DARABSZÁM	KER	DARABSZÁM
I.	12	XIII.	1
II.	7	XIV.	12
III.	18	XV.	1
IV.	2	XVI.	1
V.	15	XVII.	-
VI.	16	XVIII.	-
VII.	5	XIX.	2
VIII.	7	XX.	1
IX.	10	XXI.	-
X.	4	XXII.	3
XI.	6	XXIII.	1
XII.	3	ÖSSZ.	127

A múzeumlátogatás koncentrálnak, a látogatók nagy része mintegy harminc legjelentősebb múzeumra összpontosul.

A nagyobb budapesti gyűjteményeket befogadó épületek többnyire értékes épületek, vagy épületegyüttesek. A legjelentősebb, a több múzeumot és kiállítást befogadó Budavári Palota, de kiemelkedő a Szépművészeti Múzeum és a Múcsarnok együttesének jelentősége is.



Budavári Palota

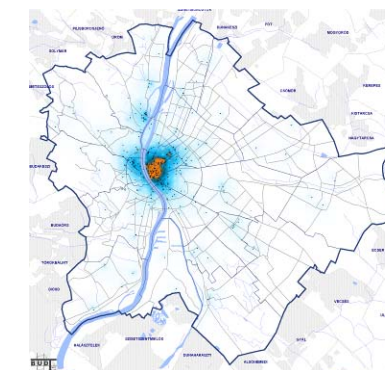
A többi nagyobb múzeum is jellemzően a város központi területein helyezkedik el. A múzeumok és környékük a város legfrekvenciáltabb idegenforgalmi területei.

Számos gyűjtemény a Fővárosi Önkormányzat kezelésében van.



Kiscelli Múzeum

A galériák a képzőművészeti alkotások időszakos, vagy állandó kiállításokon történő bemutatására szolgáló létesítmények, melyek mérete igen nagy skálán mozog. Budapesten 227 galéria van nyilvántartásban. A térképi feldolgozáson jól látszik, hogy a galériák a budai oldalon a vár térségében koncentrálnak, míg a pesti oldalon a nagykörúton belüli területeken jelennek meg nagy számmal. Kimagasló galériák száma a V. Belvárosban.

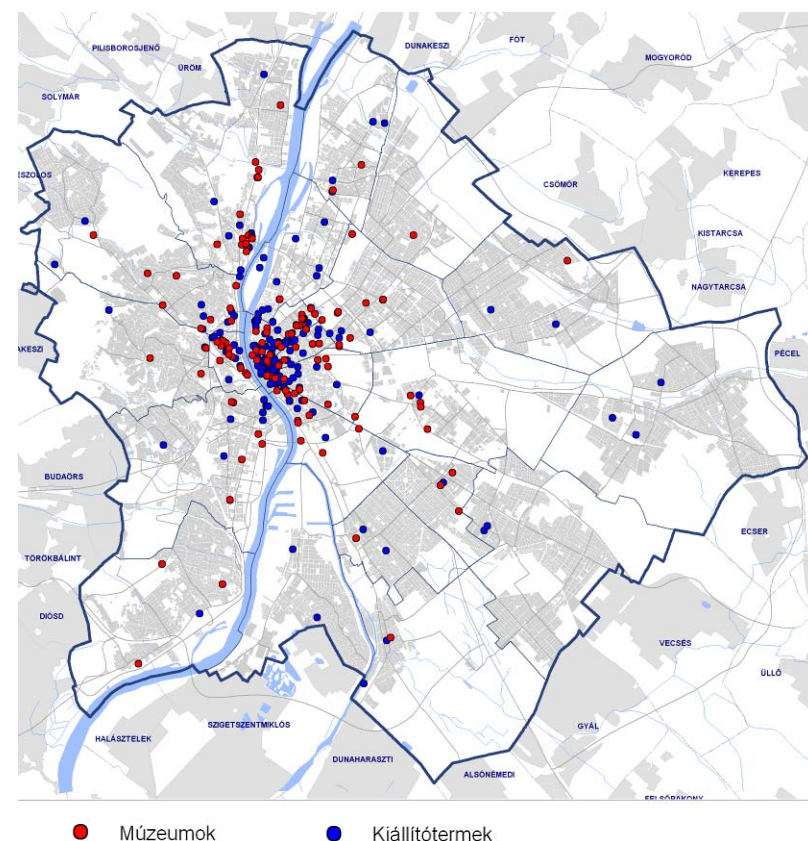


5.-36. ábra: Egy hektárra jutó látogató típusú (múzeum, galéria) kulturális létesítmények darabszáma.

A múzeumok, kiállítótermek a Belváros tágabban értelmezett területén sűrűsödnek, Budán, a Vár területe is kirajzolódik.

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

5.-37. ábra: Múzeumok, kiállítóterem és lakóterületek térbeli elhelyezkedése



► Budapesti színházak

A kultúra tárgykörén kimagasló szerepet betöltő színház az előadóművészet azon ága, melynek során a közönség előtt színjáték útján (beszéddel, mozdulatokkal, zenével, tánccal, hanghatásokkal és látványelemekkel) színészek egy történetet mutatnak be. Maga a szó jelöli az épületet, és a helyet is, ahol színjátékokat adnak elő.

Számos budapesti színház magas építészeti értéket képviselő épületekben kapott helyet, melyek városképi szempontból is meghatározóak.

A hagyományos, e célra létesített színházépületek legnagyobb része a Belvárosban, elsősorban annak pesti részében helyezkedik. Ezek a város leglátogatottabb helyszínei közé tartoznak.

Külső városrészekben többnyire nagyobb befogadóképességű, többcélú termekben is lehetőség adódik színházi előadások megtartására.



Vígyszínház

Az ezredforduló időszakában a színházi intézményrendszer folyamatosan átalakulása közben gyarapodott. Új színházak jöttek létre, új opera- és táncmozgatók, bábszínházak, szabadtéri színpadok, számos alternatív színház létesült.

5.-38. ábra: Színházak kerületenkénti megoszlása

KER	DARABSZÁM	KER	DARABSZÁM
I.	1	XIII.	2
II.	4	XIV.	6
III.	6	XV.	-
IV.	-	XVI.	-
V.	9	XVII.	1
VI.	15	XVIII.	-
VII.	12	XIX.	-
VIII.	10	XX.	-
IX.	10	XXI.	-
X.	3	XXII.	-
XI.	9	XXIII.	-
XII.	3	ÖSSZ.	98

A színházba járók száma a rendszerváltás előtti 3,8 millióról 2000-re 2,1 millióra csökkent. Azóta a negatív tendencia megtörni látszik: a színházlátogatók száma 2009-ig 2,4-2,6 millió szinten stabilizálódott (KSH tájékoztatói adatbázis).

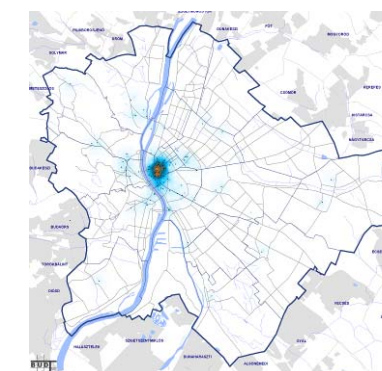
20 színházak fővárosi működtetésű.

A leglátogatottabb színházak 2008-ban:

- Budapesti Operettszínház - Nagyszínpad: 350.896
- Madách Színház Kht. - Madách Színház: 280.486
- Magyar Állami Operaház: 253.430
- Vígyszínház - Nagyszínpad: 221.878
- Thália Színház Kht. - Nagyszínpad: 122.324
- Vígyszínház - Pesti Színház: 110.049
- József Attila Színház Kht. - Nagyszínpad: 107.430

(internet statisztika)

A szabadtéri előadások száma évről évre változik. Legnagyobb a Margitszigeti Szabadtéri Színpad- előadások nézőszáma.



5.-39. ábra: Egy hektárra jutó előadás típusú (színház, opera, hangversenyterem) kulturális létesítmények darabszáma.

Színházak, koncertterem a pesti belvárosban koncentrálnak

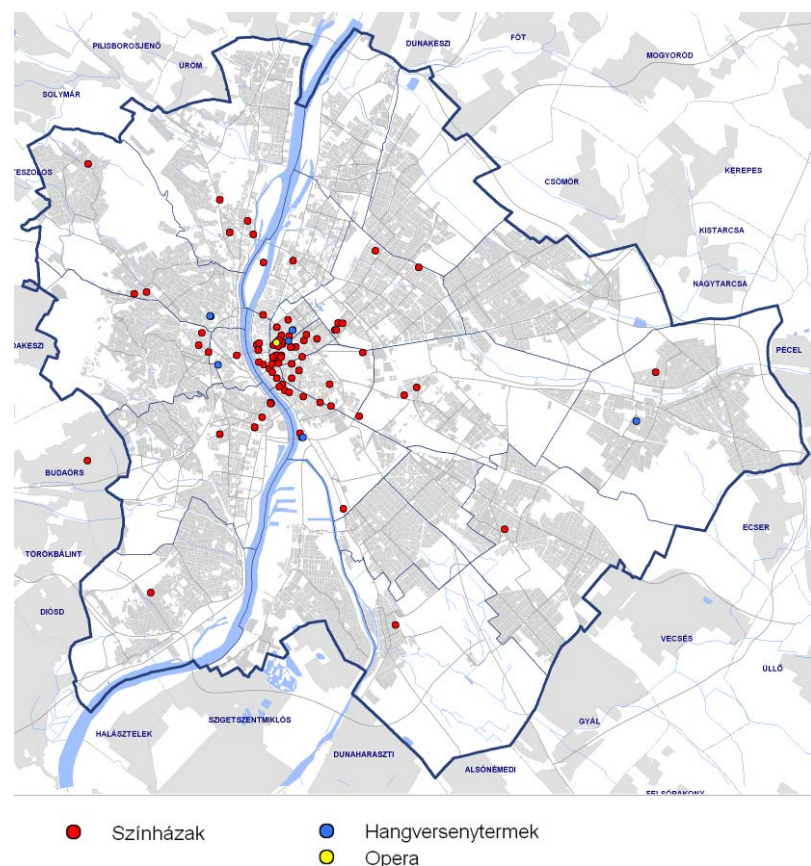
► Hangversenyterem

Budapest világhírű zenei hagyományai ellenére viszonylag szerény zenei intézményhálózattal rendelkezik. A speciális akusztikai igényeket kielégítő hangverseny teremek a város központjában helyezkednek el. Emblematikus intézmények a Liszt Ferenc Zeneakadémia, a Művészetek Palotája és a Magyar Állami Operaház.

A Filharmónia rendezvényeinek száma növekszik. A meglévő befogadó-kapacitás növelésére lenne igény. Opera előadásokra alkalmas helyszín kevés van a városban.

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

5.-40. ábra: Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti színházak és hangversenytermek térbeli elhelyezkedése



► Könyvtárak

Könyvtárnak dokumentumok tárolására (akármilyen adathordozón) alkalmas hely, épület, illetve ezen adatok rendszerezésére, feltárására, gondozására hivatott intézmény.

Budapesten jelenleg 490 könyvtár található, melyek magukba foglalják a szakkönyvtárakat, egyetemi, egyházi, felsőoktatási, munkahelyi stb. könyvtárakat is. Ezek közül 51a fővárosi kezelésben álló Szabó Ervin Könyvtárhoz (Központi Könyvtár) tartozik:

A könyvtárak eloszlása a város területén egyenlőtlen. A Belvárosban nagyobb számban található, amit többek közt az oktatási intézményekkel való szoros kapcsolatuk és a könnyű elérhetőség igénye is indokol. A külső területrészekon a könyvtárak viszonylag egyenletesen helyezkednek el, lakóterületekről könnyen elérhetők.



Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtár

5.-41. ábra: Könyvtárak kerületenkénti megoszlása

KER	DARABSZÁM	KER	DARABSZÁM
I.	31	XIII.	21
II.	27	XIV.	31
III.	21	XV.	7
IV.	5	XVI.	5
V.	51	XVII.	3
VI.	30	XVIII.	6
VII.	17	XIX.	3
VIII.	87	XX.	6
IX.	34	XXI.	8
X.	17	XXII.	6
XI.	46	XXIII.	1
XII.	25	ÖSSZ.	488

Budapesten a könyvtárak száma 1980 és 2000 között 24%-kal csökkent. A beiratkozottak száma 2000-től emelkedésnek indult, 163 ezerről 2006-ra 293 ezerre, majd 2009-re 300 ezerre nőtt. A kölcsönzések számában ez az emelkedés átmenetinek bizonyult, és a 2000. évi 6,1 milliőről (a 2002-es, 6,6 milliós csúcs után) 2009-re 4,9 millióra csökkent (KSH tájékoztatói adatbázis).

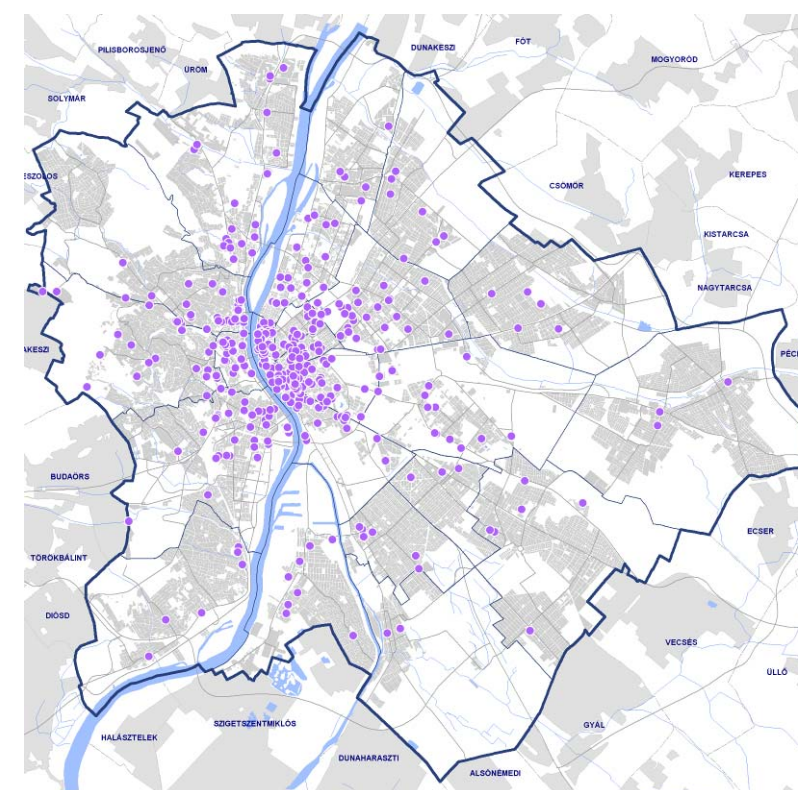
Más statisztikák szerint a munkahelyi és a szakszervezeti könyvtárak száma csökken, amit némileg ellensúlyoz az iskolai könyvtárak számának növekedése.

A könyvtárak elérhetősége átlag 16 perc (ugyanannyi, mint a művelődési otthonoké).

A könyvtárak számának csökkenő tendenciáit tekintve új épületek építésével nem kell számolni. A meglévő könyvtárakat a népművelésnek-felvilágosításnak erősebb központjaivá kellene alakítani. Ezek a helyek az emberek kulturális orientálása végett létesültek, de a könyvtáros immár nem raktáros, hanem konzulens, személyre szabottan segít a tájékozódásban.

A könyvtárak funkcióit lehetne bővíteni: pld. az emberek bevonásával mindenféle civil szakkör, helyi probléma kibeszélésének, az internet-hozzáférés helyszínévé alakítani.

5.-42. ábra: Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti könyvtárak térbeli elhelyezkedése



BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

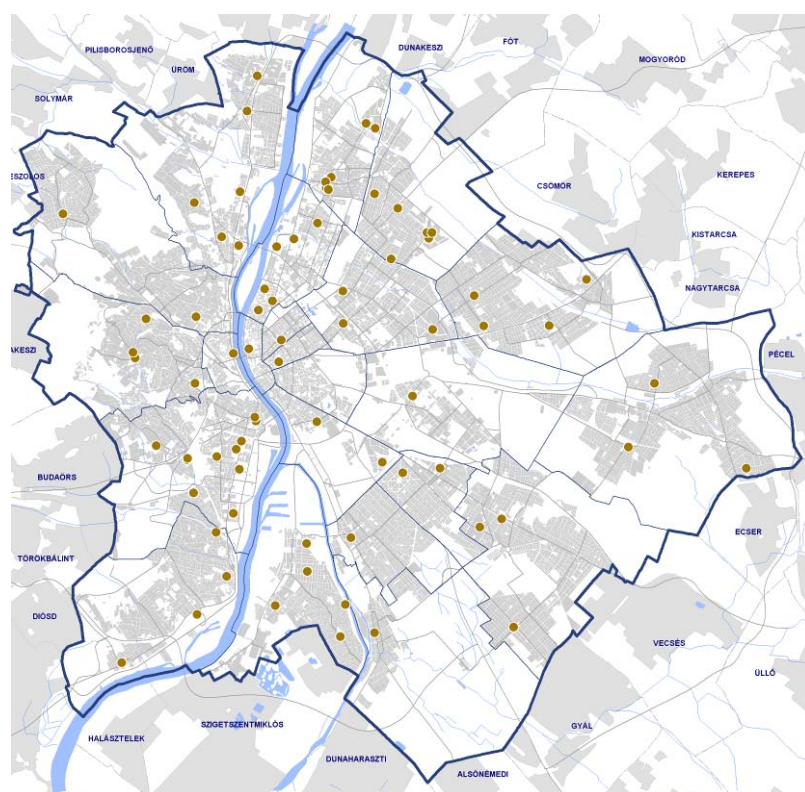
► Kulturális központok, művelődési házak

Ezek az intézmények a település kulturális és közösségi életének fontos helyszínei, amelyek helyet adnak iskolai, önkormányzati és civil rendezvényeknek, kiállításoknak, állami és társadalmi ünnepeknek (közmeghallgatás, fórumok, stb.) egyaránt. A kulturális központok komplex funkcióik és nagyobb befogadó képességük révén különböznek a művelődési házaktól.

A kulturális központok, művelődési házak eloszlása városi szinten egyenlőtlen, mivel nagy számban a Belvárosban koncentrálódnak, de a külső városrészekben egyenletesebben helyezkednek el, mert minden kerület és nagyobb közösség számára már korábban építettek.

A művelődési házak szerepe a jövőben a könyvtárakéhoz hasonlóan felértékelődik.

5.-43. ábra: Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti kulturális központok és művelődési házak térbeli elhelyezkedése



► Mozik

A mozik nagyobb közönség előtti vetítésre alkalmas helyszínek. A filmvetítésen kívül sok esetben közösségi találkozásokra alkalmas terekkel (kávézók, kiállítóhelységek) rendelkeznek.

A vetítés céljára épített termek korábban is elsősorban épületek- épületegyüttesek részeként, ritkábban önálló épületben létesültek, melyek közül néhány kimagasló építészeti értéket is képvisel (pl.: Uránia mozi, Corvin mozi).



Uránia Filmszínház

A jelen kor divatja szerint a mozik több vetítőtermes változatban a szórakoztató és bevásárlóközpontok kapcsolódó részeként, vannak jelen. A fővárosban ilyen létesítményeket találunk a nagyobb bevásárlóközpontok szinte mindegyikében.



Corvin Filmpalota

A fővárosban 30 mozi található, melyből 10 helyezkedik el bevásárlóközpontban.

5.-44. ábra: Mozik kerületenkénti megoszlása

KER	DARABSZÁM	KER	DARABSZÁM
I.	2	XIII.	4
II.	2	XIV.	1
III.	1	XV.	1
IV.	-	XVI.	-
V.	3	XVII.	-
VI.	4	XVIII.	-
VII.	2	XIX.	1
VIII.	4	XX.	-
IX.	1	XXI.	1
X.	-	XXII.	1
XI.	1	XXIII.	-
XII.	1	ÖSSZ.	30

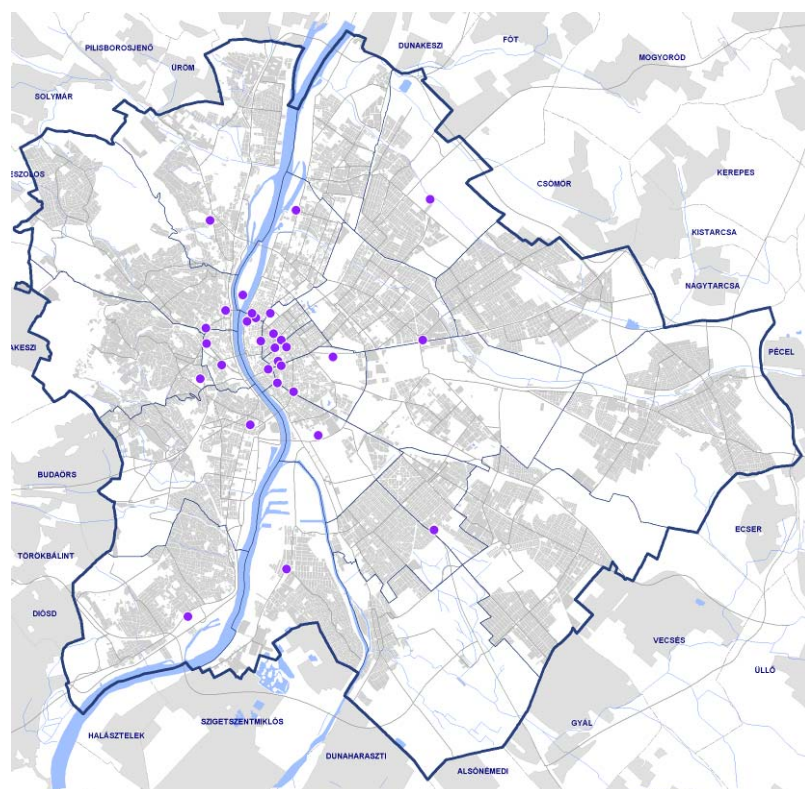
Számuk a többi szórakoztató intézményhez képest alacsony és folyamatosan csökken. A mozik látogatóinak száma a rendszerváltás után a felére csökkent és a prognózisok további visszaesést vetítenek előre.

Mindezek ellenére Budapesten ma is Kelet-Közép-Európa egyik legnagyobb mozi-kínálata működik: 2009-ben 235.651 előadás összesen 6.731.000 nézőt vonzott (*KSH tájékoztatósi adatbázis*).

A városszerte megszűnő mozik termeinek megfelelő hasznosítása városrendezési kihatású kérdés.

BUDAPEST VÁROSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

5.-45. ábra: Internetes forrásokból gyűjtött Budapesti mozik térbeli elhelyezkedése



► Cirkuszok

A Városligetben elhelyezkedő Fővárosi Nagycirkusz mellett csak néhány kisebb, állandó befogadó helyszínnel nem rendelkező utazó cirkuszi társulat működik a fővárosban. A Fővárosi Nagycirkusz előadásai évek óta mintegy 300 ezer látogatót vonzanak évente.

► Fesztiválok

A város identitására erőteljesen kihatnak a fesztiválok, amelyek turisztikai szempontból is kedvező hatásúak. Egyedi téma köré, rendszeresen szervezett fesztiválok nem csak az eseménysorozat ideje alatt képesek látogatókat vonzani, hanem folyamatosan, az adott desztináció imázsára gyakorolt jelentős hatásukon keresztül is.

A fesztiválok befogadó helyszínei többnyire állandó helyszínek, állandó, vagy ideiglenes építmények. Minden esetben a városi infrastruktúrát jelentős mértékben igénybe veszik.

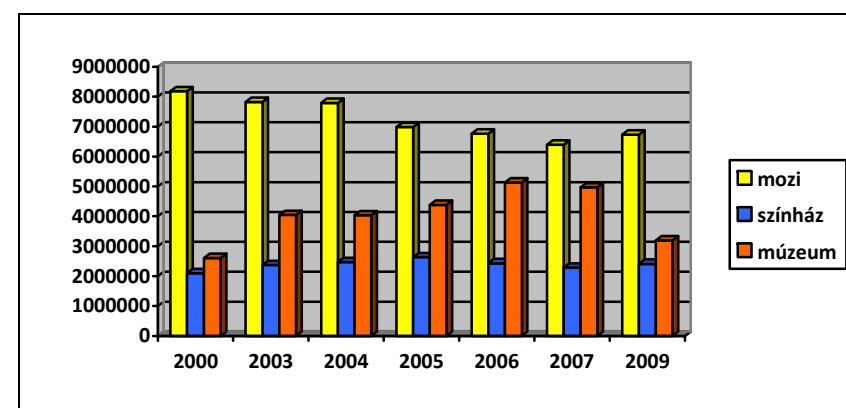
A legnagyobb, állandó felépítménnyel nem rendelkező kulturális attrakciók: Sziget Fesztivál hatalmas tömegeket vonz.

► Folyamatok értékelése, problémák

A kutatások szerint színházak, múzeumok, mozik 70-80%-ban átfedik egymást, és még a könyvtár, művelődési ház, könnyűzenei koncert látogatása is összetartozik. Aki az egyikbe jár, az a másikba is. A komolyzene vízválasztóként működik. A megkérdezetteknek csak 20%-a vesz részt komolyzenei koncerteken, de közülük nagyon magas arányú a más kulturális intézményeket rendszeresen használók aránya.

Budapest nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét kulturális téren: az egy főre jutó mozi- és színházlátogatások számát tekintve az európai nagyvárosok élmezőnyébe tartozik, de például a múzeumlátogatásokat tekintve átlag feletti értéket mutat.

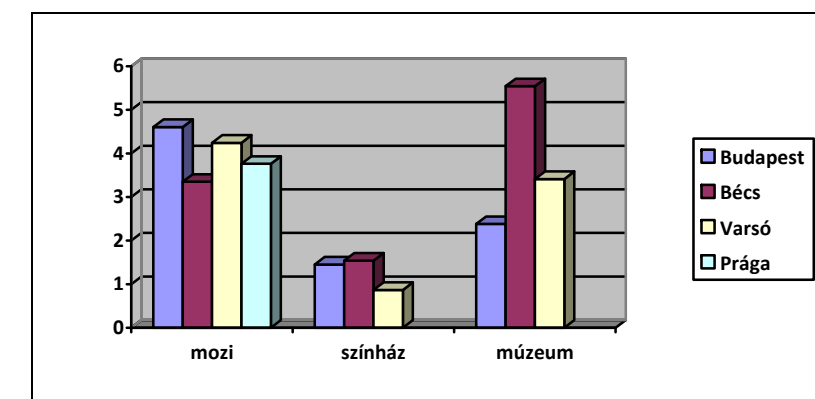
5.-46. ábra: Mozi-, színház- és múzeumlátogatók száma Budapesten, 2000-2007



Forrás: KSH STADAT: 6.2.6.2. Színház-, múzeum-, mozi látogatások száma

2009-es adatok szerint a mozi termek kihasználtsága alacsony (29 fő/ea.), míg a színházi előadások látogatottsága jóval magasabb (241 fő/ea.).

5.-47. ábra: Az egy főre jutó mozi-, színház- és múzeumlátogatások száma (2004)



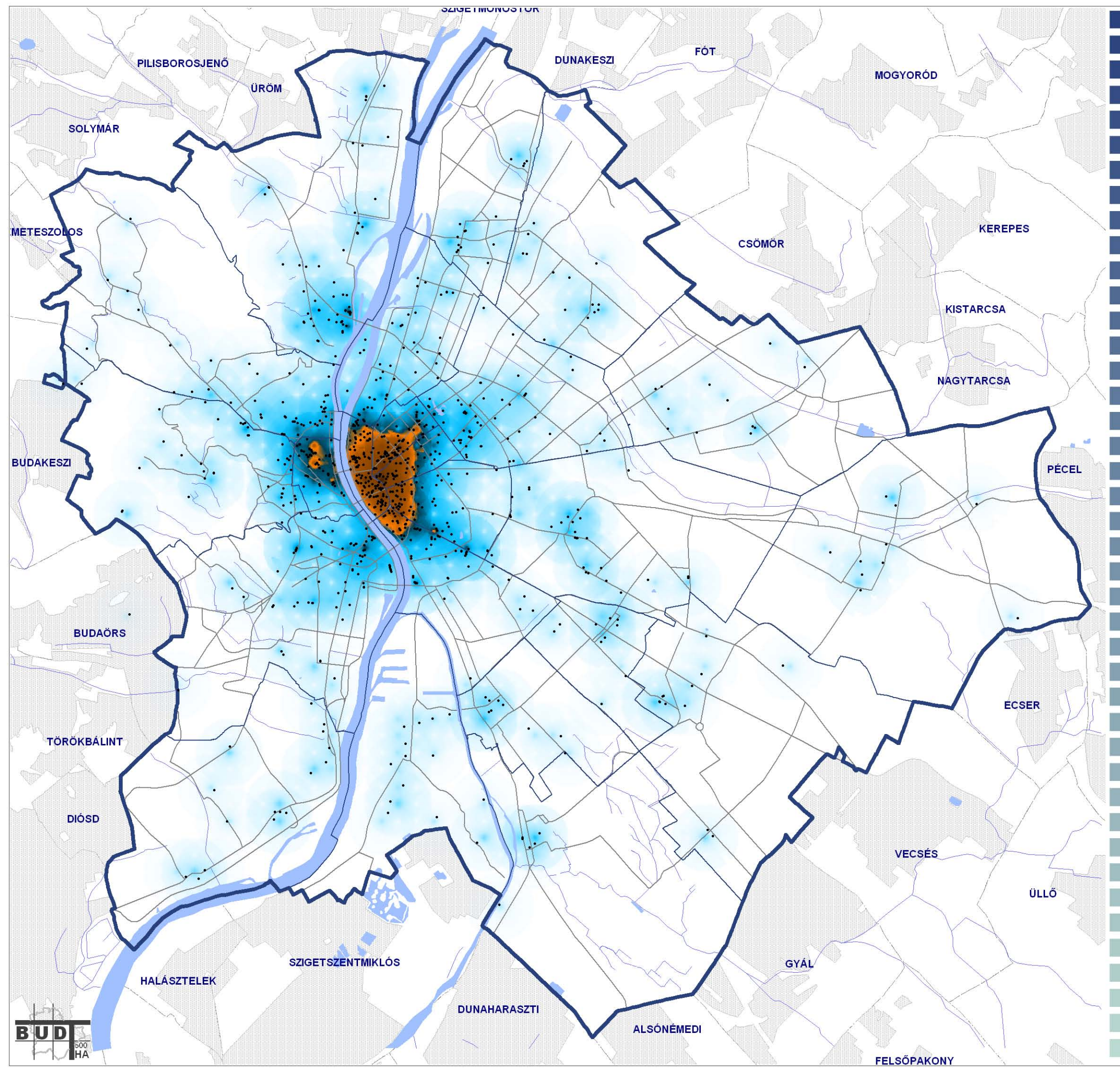
Forrás: Urban Audit (2006)

Budapest kulturális-szabadidős kínálata gazdag és ez jelentősen hozzájárul a jó életminőséghez és idegenforgalmi vonzerejéhez, ezért fontos a színvonal megtartása, lehetőség szerint további növelése. A szinten tartás érdekében több fajta beavatkozás igényeltetik:

- *Kulturális infrastruktúra karbantartása, bővítése* – a meglévő intézmények jobb hasznosítása, a kulturális célú létesítmények számának bővítése
- *A fogyasztók számának növelése* - nem elégséges a kultúra színvonalát magasán tartani, de valamilyen formában el kell juttatni a város minél több lakójához
- *A szabadidős lehetőségek bővítése* - szükséges, hogy a szabadidő eltöltésének lehetőségei a jelenlegihez képest bővüljenek.

KULTURÁLIS LÉTESÍTMÉNYEK MEGHATÁROZÓ TÉRSÉGEI

BUDAPEST



ÖSSZES KULTURÁLIS LÉTESÍTMÉNY

Jelmagyarázat:

Létesítménysűrűség
(db/ha alapján)



• kulturális létesítmények



2011. OKTÓBER HÓ